

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні засади банківського кредитування юридичних осіб	9
1.1 Економічна сутність та зміст кредитування юридичних осіб	9
1.2 Особливості процесу банківського кредитування юридичних осіб	20
2 Аналітичні характеристики формування та реалізації політики кредитування юридичних осіб	30
2.1 Аналіз сучасного стану і тенденції розвитку кредитування юридичних осіб в Україні	30
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АБ «УКРГАЗБАНК» у 2020-2022 роках	40
3 Напрями удосконалення управління кредитування юридичних осіб за матеріалами АБ «УКРГАЗБАНК»	55
Висновки	71
Список використаних джерел	76
Додатки	81

Вступ

Юридичні особи визнаються рушійною силою економіки будь-якої країни, виступаючи ключовим фактором стабільності та ефективності. У розвинених західних країнах, сектори малого та середнього бізнесу відіграють визначальну роль, генеруючи до 80% валового внутрішнього продукту (ВВП) і забезпечуючи робочими місцями приблизно 70% працездатного населення. Важливо відзначити, що МСБ є двигуном конкуренції на ринку, сприяючи підвищенню якості товарів та послуг.

У сучасних умовах фінансової діяльності банківські установи намагаються вирішити актуальне завдання по пошуку ефективних напрямків та стратегій вдосконалення системи кредитування юридичних осіб. Це є критично важливим у контексті забезпечення конкурентоспроможності та стійкості банківського сектору, враховуючи вплив змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Комплексні дослідження теоретичних, методичних, організаційних та практичних питань, шляхи вдосконалення технології надання кредитних продуктів, а також використання вдосконалених кредитних продуктів, які забезпечують цілеспрямований вплив на розвиток економіки. В цих умовах актуальним стає розробка нових і модернізація традиційних кредитних продуктів для клієнтів банку - підприємств, споживання яких може стимулювати розвиток економіки.

Крім того, модернізація банківського кредитування підприємств дозволить оптимізувати банківські витрати, знизити рівень кредитного ризику. Таким чином, особливого значення набуває дослідження всіх аспектів функціонування механізму кредитування, що і актуалізувало тему дослідження. Питаннями дослідження теорії і практики організації кредитування займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: В. Т. Міщенко,[18], О. В. Дзюблук[5], Б.П. Адамик [36], А.А. Чухно [42], і ін.

Аналіз науково-практичних результатів проведених досліджень з даної проблематики дозволяють визначити недостатність системних комплексних досліджень, присвячених питанням управління банківського кредитування юридичних осіб в умовах сучасних економічних викликів та новітніх загроз, що обумовлює вибір теми, мету й завдання кваліфікаційної роботи.

Метою даної кваліфікаційної роботи є ретельне вивчення та розкриття механізму банківського кредитування юридичних осіб, а також визначення його особливостей в конкретних галузях економіки. Окрім цього, робота націлена на аналіз та висвітлення основних проблем, які гальмують ефективний процес кредитування суб'єктів підприємництва, з метою подальшого розроблення конкретних рекомендацій щодо їхнього подолання.

У роботі були поставлені і вирішені наступні завдання:

- опрацювати концептуальні основи управління банківським кредитуванням юридичних осіб;
- дослідити економічну сутність, типи та класифікаційні ознаки банківського кредитування юридичних осіб;
- провести аналіз стану та тенденції розвитку банківського кредитування юридичних осіб на сучасному етапі;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АБ «УКРГАЗБАНК» у 2020-2022 роках;
- визначити напрями удосконалення управління кредитним портфелем за матеріалами АБ «УКРГАЗБАНК».

Об'єктом дослідження є процес управління банківським кредитуванням юридичних осіб.

Предмет дослідження: організаційно-економічні, теоретичні та практичні аспекти управління банківським кредитуванням юридичних осіб у сучасних умовах економічних викликів та

При написанні роботи для досягнення мети дослідження використовувались загальнонаукові методи пізнання, такі як: теоретичне узагальнення, систематизація та групування (при дослідженні сутності та змісту

поняття «кредитний портфель банку»; визначення базових концептів системи управління банківського кредитування юридичних осіб та основних засад сучасного банківського кредитування), порівняння (при визначенні взаємозв'язку між банківським та кредитним портфелем, характеристиці видів банківського кредитування юридичних осіб у розрізі цільових показників, пріоритетів, методів реалізації і відповідних особливостей); статистичний аналіз й логічне узагальнення (при проведенні аналітичного оцінювання стану і тенденцій розвитку кредитної діяльності банків та кредитування юридичних осіб у сучасних тенденціях розвитку); інструменти й методи фінансового аналізу (при вивченні результатів фінансово-господарської діяльності та управління кредитуванням юридичних осіб АБ «УКРГАЗБАНК»); графічної й табличної інтерпретації (при розробці рекомендацій з удосконалення управління банківського кредитування юридичних осіб).

Інформаційна база дослідження у роботі складається з нормативно-правових та законодавчих актів України, статистична інформація Національного банку України та окремих банківських установ, також фінансова звітність АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 роки, підручники, монографічні джерела, фахові наукові періодичні видання, навчальні посібники.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у наступних результатах, таких як: удосконалення концептуальних засад управління банківським кредитуванням юридичних осіб шляхом обґрунтування доцільності конкретизації його змісту у широкому та вузькому розумінні з врахуванням основних форм та видів банківського кредитування юридичних осіб, модернізації механізму банківського кредитування підприємств в Україні, формування власного бачення концептуальної моделі системи управління банківського кредитування юридичних осіб з врахуванням необхідності реагування відповідної управлінської системи на вплив зовнішніх та внутрішніх умов та новітніх загроз.

Дістали подальшого аналізу та розвитку: складові організаційно-економічного забезпечення підвищення ефективності процесу управління

банківського кредитування юридичних осіб шляхом визначення структурного змісту, послідовності та обумовленості управлінських дій й побудови схеми алгоритму підтримки прийняття рішень щодо управління кредитування сегменту МСБ у межах політики управління кредитним портфелем, що орієнтовані на цільове спрямування якісного зростання кредитного банківського фінансування юридичних осіб у сучасних умовах підвищеного ризику функціонування банків.

Ключові слова, які визначають основні аспекти дослідження, включають банківське кредитування, суб'єкти малого та середнього бізнесу, банківський сектор, державна фінансова підтримка та механізм банківського кредитування.

Основні положення кваліфікаційної роботи відображені у 3 наукових працях загальним обсягом 0,42 друк. арк.

Основні положення та результати проведених досліджень доповідалися й отримали позитивну оцінку на 3 науково-практичних конференціях (м. Хмельницький, ХНУ): X Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» SMTESM-2023 (15 грудня 2023 р.); IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 р.); (м. Відень, Австрія - м. Вінниця, Україна) VI International scientific and practical conference "SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL SOCIETY: GLOBALIZATION AND TRANSFORMATION PROCESSES" (8 грудня 2023 р.).

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 81 сторінка (без додатків). Робота містить 16 таблиць, 16 рисунків, 3 додатків та список використаних джерел із 47 найменувань.

1. Теоретичні засади банківського кредитування юридичних осіб

1.1 Економічна сутність та зміст кредитування юридичних осіб

У галузі економіки термін "кредит" вказує на відносини економічні між особами - як фізичними, так і юридичними - які виникають під час розподілу фінансових ресурсів між особою, яка бере позику, і тією, яка надає її, з умовою подальшого повернення.

Сутність кредиту проходить через такі етапи, як: здобуття кредиту, використання кредитних коштів та їх повернення. У цих етапах приймають участь двоє сторін: особа, що отримує кредит, та кредитодавець, який надає кредит із метою одержання відсотків. Але особа, що отримує кредит не стає власником фінансів, а тимчасово керує ними.

Сторони, що беруть участь у кредитній операції, виступають суб'єктом кредиту, а предмет, на який видано позику, є його об'єктом. Лише за двох умов може існувати процес кредитування: інтерес обох сторін в кредитуванні і зобов'язання одного учасника перед іншим. Отже, кредитування включає в себе, використання тимчасово вільних фінансових ресурсів, що передбачає відповідальне ставлення в контексті даного питання.

В сучасній економіці виділяють такі основні принципи кредитування:

- спрямування позичених коштів на конкретні цілі;
- застава у розмірі запозичених коштів;
- повне погашення кредитної заборгованості;
- оплата за користування кредитними сервісами;
- термін видачі кредиту.

Виділені принципи взаємодіють у тандемі, надаючи основу для створення стабільних та ефективних механізмів кредитування в сучасній економіці.

Принцип спрямування позичених коштів на конкретні цілі, передбачає використання позичених коштів виключно для певних цілей, які можуть бути зазначені у кредитному договорі.

Такий підхід дозволяє кредиторам контролювати та впливати на те, як позичальник використовує отримані кошти, зменшуючи ризик неналежного використання кредиту. Зазначення конкретних цілей в кредитному договорі створює прозору систему використання коштів і забезпечує ефективність в реалізації проектів чи потреб позичальника.

Принцип застави у розмірі запозичених коштів, передбачає надання забезпечення або застави для покриття суми кредиту. Забезпечення може включати різноманітні активи, такі як нерухомість, транспортні засоби або фінансові інструменти. Наявність застави зменшує ризик для кредитора і може допомогти отримати більш вигідні умови кредитування.

Принцип повного погашення кредитної заборгованості, передбачає повернення позичених коштів та відсотків у повному обсязі в зазначений термін. Забезпечення своєчасного та повного погашення допомагає підтримувати позитивний кредитний рейтинг та репутацію позичальника перед кредиторами. Вчасне та повне погашення кредиту свідчить про фінансову відповідальність та може впливати на можливість отримання майбутніх кредитів.

Принцип оплати за користування кредитними сервісами, передбачає, що позичальник зобов'язаний оплачувати різні витрати, пов'язані з користуванням кредитними сервісами. Сюди входять не лише процентні ставки, але й різноманітні комісії, зокрема адміністративні та комісії за обслуговування.

Оплата за користування кредитними сервісами є частиною фінансової взаємодії позичальника та кредитора. Вона враховується як компенсація за ризик, який бере на себе кредитор, та відображає вартість фінансових послуг. Ця оплата може бути фіксованою або змінюватись відповідно до умов угоди.

Принцип терміну видачі кредиту, визначає період, протягом якого позичальник має доступ до позичених коштів. Швидкий доступ до фінансових

ресурсів може бути критичним, особливо в ситуаціях термінових фінансових потреб.

Терміновість видачі кредиту визначається угодою між сторонами та може варіюватися від короткострокових до довгострокових кредитів. Вона враховується з урахуванням конкретних потреб позичальника та умов самого кредиту. Розуміння та дотримання цього принципу дозволяє ефективно задовольнити фінансові потреби позичальника в необхідний часовий період.

Узагальнено етапи процесу кредитування у відповідності до послідовності та їх змісту подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Етапи процесу кредитування

Етап	Зміст етапу кредитування
1	Створення вільного капіталу
2	Вкладення вільного капіталу у кредит
3	Активне користування позичальником кредитними ресурсами
4	Створення у позичальника прибутку, достатнього для погашення кредиту
5	Погашення кредиту та виплата відсотків

* Складено на основі інформації [2, 4, 11, 12, 38 та ін.]

Кредитування юридичних осіб є важливим елементом сучасної фінансової системи, який відіграє ключову роль у розвитку підприємництва та економічної стійкості. Цей фінансовий механізм дозволяє підприємствам отримувати необхідний капітал для розширення бізнесу, впровадження нових технологій та забезпечення різноманітних потреб.

У країнах Європи на сектор МСБ припадає 55% від усіх працевлаштованих громадян та до 80% можливостей працевлаштуватись. Ключовою складовою середнього класу є малий та середній бізнес, за рахунок якого зменшується напруженість у соціумі і збалансовуються ринкові відносини.

У кожному секторі МСБ є переваги та недоліки, але цілі у юридичних осіб схожі. На основі аналітичного узагальнення сутності та особливостей функціонування різних юридичних осіб визначено основну мету та ключові цілі їх розвитку (рисунок 1.1.)

Рисунок 1.1 – Основна мета та ключові цілі розвитку юридичних осіб (складено автором)

Аналіз кредитування юридичних осіб враховує різноманітні фактори, включаючи умови кредиту, ставки, терміни та вплив на фінансову стійкість компаній.

Розгляд цієї теми не лише виявляє основні аспекти функціонування кредитного ринку для підприємств, але і розкриває стратегічні важливості кредитування у сучасному економічному середовищі.

Вивчення цього питання допомагає зрозуміти взаємозв'язок між кредитуванням та ефективністю фінансового управління підприємствами, що стає ключовим аспектом розвитку стійкої та конкурентоспроможної економіки.

Адаптуючись до коливань на ринку, малий та середній бізнес показує в ринковій економіці готовність до змін. Завдяки юридичним особам є здобутки у науково-технічному прогресі, насамперед це діджиталізація бізнесу. Малий та середній бізнес виступає рушієм науково-технічного розвитку в економіці країни.

Як середній, так і малий бізнес закриває потреби у вирішенні питання працевлаштування, а саме генерацією нових робочих місць та адаптацією до надлишкової робочої сили в разі економічного спаду і кризи.

Основні переваги малого бізнесу полягають у пристосуванні до викликів на світовому ринку, так як великі компанії вразливі до змін економічному оточенні та глобальних тенденцій.

Малий бізнес, завдяки своїй гнучкості та оперативності, може швидше реагувати на нові умови і швидше впроваджувати інновації. Крім того, малий бізнес часто має ближчі відносини з клієнтами та більшу можливість персоналізації продуктів або послуг, що стає додатковим конкурентним перевагою.

Така гнучкість і підходи, спрямовані на задоволення конкретних потреб, дозволяють малому бізнесу успішно конкурувати на міжнародному ринку, забезпечуючи інновації та високий рівень обслуговування клієнтів.

Серед переваг середнього бізнесу можна виділити різноманітність можливостей для розширення на ринку, запуску нових продуктів чи послуг, а також для вступу у нові галузі. Середні підприємства є менш вразливими до економічних коливань.

Середній сегмент бізнесу часто має більше фінансових та людських ресурсів, що дозволяє їм ефективніше функціонувати та здійснювати розвиток. Забезпечення більш великим та професійним штатом співробітників, що сприяє кращій якості обслуговування та виробництва.

Можливість більшого впливу на ринкових конкурентів та можуть виступати як ключові гравці у своїх галузях.

Великі підприємства насичені перевагами, серед яких високий потенціал кадрів, можливість привертати висококваліфікованих менеджерів, і практично необмежені можливості для привласнення капіталу.

Їхні переваги включають також розподілення ризиків через портфельну стратегію, доступ до зовнішніх джерел науково-технічної експертизи та інформації, розвинуті комунікаційні канали, а також ефективну систему збуту та обслуговування клієнтів.

Здатність до фінансової експансії, диверсифікації та розширення можливостей надає їм значну фінансову стабільність. Масштабна операційна база дозволяє економити ресурси та вигідно використовувати масштабність в діяльності.

Для розвитку ринкової економіки вирішальним чинником суспільного, економічного та науково-технічного прогресу є клас малого та середнього підприємництва. Цей клас виступає не лише як динамічний двигун соціально-економічного розвитку, але й ключовим інструментом реалізації та максимізації потенціалу населення.

Шляхом створення та утримання підприємств відповідного розміру та впливу, малі та середні підприємства виконують стратегічну роль у забезпеченні стабільності та інноваційного зростання, що сприяє широкому соціальному процвітанню.

У сучасних умовах ринкової економіки, надання кредитів юридичним особам стає вирішальним фактором для стимулювання економічного розвитку. Банки відіграють ключову роль у цьому процесі, пропонуючи фінансові

інструменти, які сприяють розвитку юридичних осіб та покращують рівень їх стійкості на ринку.

Одним з найважливіших аспектів є ретельна оцінка кредитного ризику, пов'язаного із суб'єктами МСБ.

Банки зосереджують свою увагу на аналізі фінансової стабільності, їхньої історії кредитування та здатності повертати позичені кошти. Цей аспект визначає надання банківських ресурсів відповідно до ризикованого профілю малого та середнього бізнесу.

В сучасному економічному оточенні взаємодія між підприємствами відбувається через різноманітні форми кредитних відносин, які можуть бути представлені в різних варіаціях, як показано на рисунку 1.2.

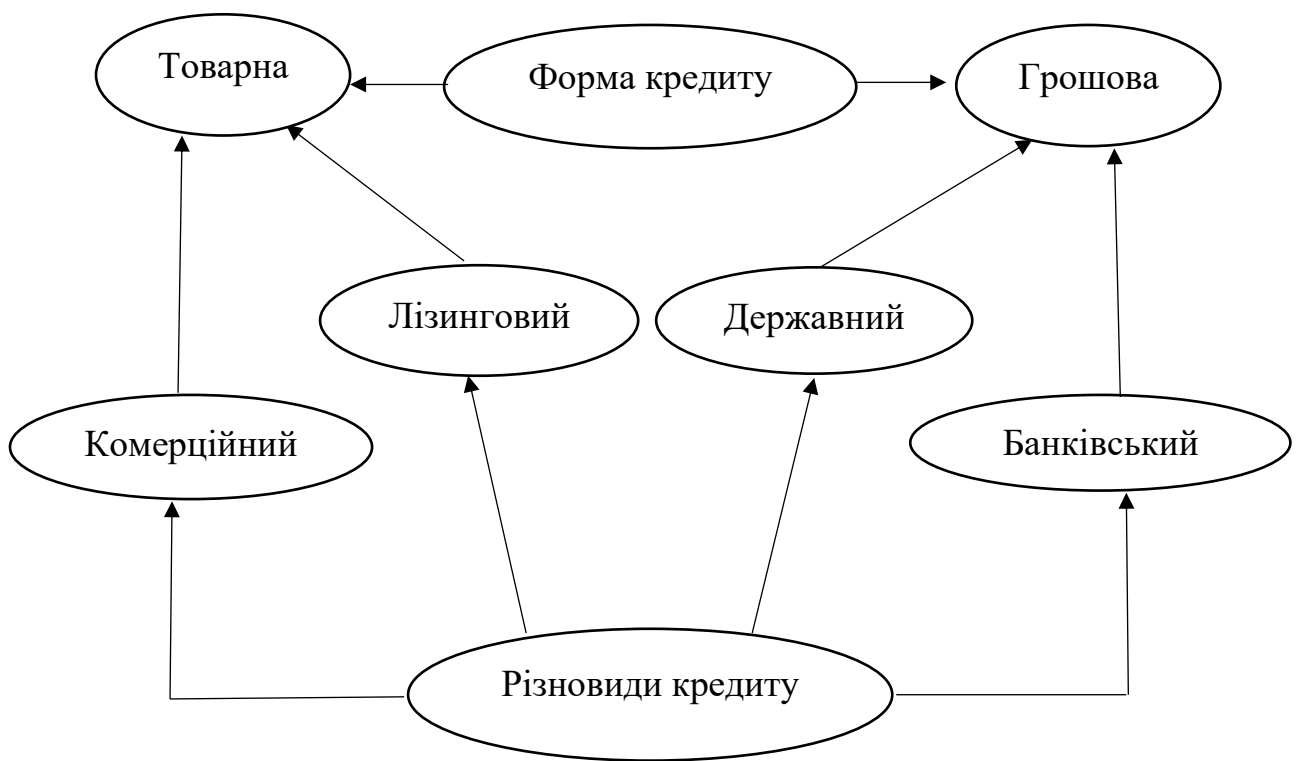

Рисунок 1.2 – Форми та види кредитних відносин юридичних осіб (складено автором на основі узагальнення інформації [2, 4, 11, 12, 39])

У сфері сучасної економічної теорії та практики виявляється різноманіття форм кредитування, спроможних ефективно вирішувати різні завдання, що стоять перед сучасними бізнес-структурами.

Розмаїття форм кредитування відображає потреби позичальників у фінансових ресурсах, а також віддзеркалює винахідливість кредиторів у задоволенні цих потреб з урахуванням ризику, який несе кредитор у рамках кредитної угоди.

Взаємовідносини між кредитором та позичальником, пов'язані із наданням банком коштів підприємству за визначеними умовами щодо терміновості, відсотків, повернення та матеріального забезпечення – називається банківським кредитом. Банківські кредити надаються суб'єктам господарювання різних форм власності відповідно до умов кредитного договору.

Комерційне фінансування – це економічні та кредитні відносини, що виникають між окремими підприємствами.

Державне фінансування – це економічні та кредитні відносини між державою та суб'єктами господарювання.

Лізингове фінансування – це стосунки між суб'єктами господарювання, що виникають при оренді майна (майнове фінансування або лізинг-фінансування).

Банківські та державні кредити надаються підприємствам у грошовій формі, тоді як лізингові та комерційні – у формі товарів (рисунок 1.3).

Погашення банківських та державних кредитів відбувається у грошовій формі, а лізингових – у грошовій, товарній та комбінованій формах.

Серед основних видів кредитування юридичних осіб, можна виділити рисунок 1.4:

- терміновий кредит (передбачає визначений термін, на який виділяється кредит;
- фінансування стартапів (можливість отримання кредиту при реєстрації юридичної особи з розгорнутим бізнес-планом);

- рефінансування (можливість відтермінування по виплаті тіла кредиту, також зміни відсоткової ставки. В більшості застосовується за участю державних програм);
- овердрафт (надається для юридичних осіб у яких є поточний рахунок у банку. Дозволяє клієнту користуватися рахунком, навіть якщо на ньому немає коштів, а при поповненні автоматично погашається кредит);
- державні програми кредитування (з боку держави підтримка сегменту МСБ, за рахунок вигідних умов та низьких відсоткових ставок);
- цільовий кредит (надається юридичній особі під певний вид задач, а Банк слідкує і контролює за використанням кредитних коштів);

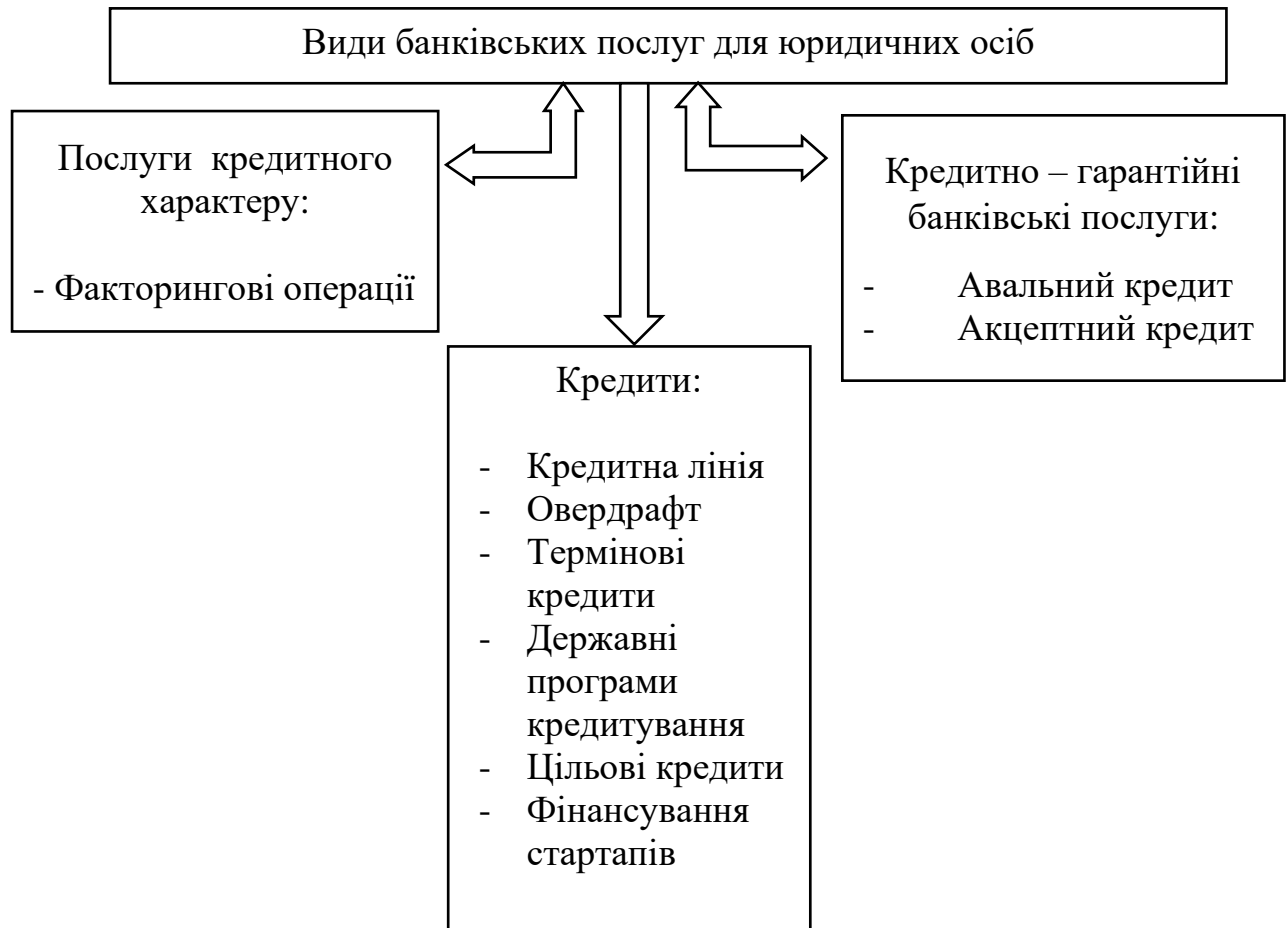

Рисунок 1.3 – Види банківських послуг для юридичних осіб(складено автором на основі узагальнення інформації [2, 4, 11, 12, 39 та ін.])

- лізинг (угода між суб'єктами господарювання, яка виникає при оренді майна. Цей банківський інструмент дозволяє позичальникові витратити

кошти частково, що дозволяє значно знизити виплати за відсотками порівняно із звичайним кредитом);

– кредитна лінія (це регулярне кредитування клієнта, яке може бути відновлюваним або невідновлюваним. У відновлюваному варіанті банк автоматично поповнює рахунок клієнта при мінімальному порозі коштів. У невідновлюваному варіанті кредитна лінія має обмежений термін дії);

– універсальний кредит (не обмежений банківським наглядом за використанням ресурсів, але має обмеження у сумах).

У банківській сфері існують різноманітні підходи до кредитування корпоративних клієнтів, а також розробка власних кредитних програм, які можуть або не можуть включати різні види фінансування.

Для успішного функціонування українського ринку корпоративного кредитування важливо використовувати досвід міжнародних фінансових установ у різних аспектах.

Додаткові послуги можуть включати обслуговування платіжних операцій, управління ризиками та інвестиційні консультації, створюючи комплексний набір рішень для потреб підприємств у сучасному фінансовому середовищі.

У банківській сфері існують різноманітні підходи до кредитування корпоративних клієнтів, а також розробка власних кредитних програм, які можуть або не можуть включати різні види фінансування.

Банківські установи пропонують різноманітні форми обслуговування для підприємств, враховуючи їх різні потреби та завдання.

Корпоративні клієнти можуть скористатися рахунками для підприємств, які сприяють ефективному управлінню фінансами, отриманню кредитів або лізингу для розширення бізнесу, а також користуватися послугами електронного банківського обслуговування для швидкого та зручного управління фінансами в онлайн-режимі

Підсумовуючи результати проведених досліджень, ми приходимо до висновку, що кредитування юридичних осіб являє собою багатогранний процес,

який передбачає не лише фінансову підтримку підприємств, але й використання стратегічних інструментів для їх сталого розвитку.

Аналіз показує, що кожне підприємство має індивідуальні потреби та характеристики, тому важливо враховувати їх при розгляді кредитування.

Такий індивідуальний підхід допомагає уникнути загальних узагальнень і сприяє розвитку кожного позичальника окремо.

Зокрема, кредитування юридичних осіб визначає не лише фінансовий аспект, але і важливу роль у стратегічному плануванні та сталому розвитку економічної системи.

В Україні органом, який регулює механізм банківського кредитування є Національний банк України, який свою діяльність проводить керуючись положеннями таких законодавчих актів: Конституція України, Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про банки та банківську діяльність», інші закони України.

Основним змістом сучасного розвитку банківського кредитування повинна стати його модернізація. В рамках модернізації кредитної діяльності банків необхідно створити умови для: поліпшення доступу підприємств до кредитних ресурсів; застосування сучасних банківських і інформаційних технологій; спрощення та розширення інструментів кредитування підприємств; запобігання залучення кредитних організацій в протиправну діяльність.

При проведенні оцінки кредитної діяльності банку необхідно враховувати якомога більше факторів, у тому числі в динаміці, та враховувати їх залежність один від одного та взаємозв'язок.

Аналіз великої кількості факторів, які впливають на кредитну діяльність банку, дозволить отримати найбільш повну інформацію про стан банку на сьогодні та дасть можливість розробити прогнози функціонування банку.

Сучасний розвиток економіки України відбувається в нестабільних умовах. На економіку постійно впливають зовнішні чинники, політичні та економічні фактори.

1.2 Особливості процесу банківського кредитування юридичних осіб

Банки враховують ряд факторів для забезпечення успішності надання кредитів юридичним особам. Серед них - сприяння розвитку через фінансування, підтримка та консультації, умови та забезпечення, а також оперативність та ефективність в процесі надання фінансових ресурсів. Такий комплексний підхід забезпечує банкам та сегменту МСБ сприятливе середовище для взаємодії та спільного розвитку.

Визначення платоспроможності підприємства є основним критерієм для надання кредиту банком. Детальний фінансово – економічний аналіз юридичної особи є важливим аспектом для банку, завдяки йому можна врахувати за рахунок чого планується сплата відсотків та тіла кредиту.

Кошти для виплати зобов'язань в основному формуються з рахунків підприємства. Дебіторська заборгованість виступає потенційним засобом повернення заборгованості і повинна бути сплачена підприємству при нормальному обігу коштів.

Запаси товарно-матеріальних цінностей також можуть використовуватися для виплати зобов'язань, отримуючи грошові кошти під час їх реалізації. В теорії можна стверджувати, що погашення зобов'язань може бути здійснене за рахунок всіх оборотних коштів, які є у підприємства. Теоретично, якщо сума оборотних коштів перевищує розмір заборгованості, підприємство може вважатися платоспроможним.

Під час вивчення цього розділу в балансі також слід звертати увагу на кошти, які позичальник отримав від своїх партнерів в рамках позикових угод. Аналіз таких угод повинен відбуватися на аналогічних засадах, що і при розгляді кредитних угод із банками. Це дозволяє детально вивчити фінансовий стан підприємства та визначити можливі ризики та перспективи ефективного управління заборгованістю.

Досвід співпраці клієнта з банком є позитивним аспектом, що надає можливість оцінити його історію погашення кредитів та зробити прогноз стосовно можливостей вчасного погашення нового кредиту. У випадку, коли поточний кредит є лише одним із ряду попередніх, які позичальник вже успішно виплатив, можливо, не вимагається повторне подання юридичних документів, за умови надання банку повної інформації про всі зміни, внесені до цих документів.

Кредитоспроможність передбачає здатність позичальника повністю і своєчасно впоратися із своїми фінансовими зобов'язаннями, включаючи основний борг та відсотки. Це важливий фактор для банку при прийнятті рішення щодо видачі кредиту.

Один із ключових показників, який відображає фінансовий стан підприємства, є його ліквідність, тобто здатність швидко звільняти кошти з господарського обігу для забезпечення нормальної фінансово-господарської діяльності та виплати зобов'язань.

Якщо коефіцієнт ліквідності дорівнює 1, це означає, що борги підприємства рівні його ресурсам, і значна сума грошей залишаються без руху. Загальний коефіцієнт покриття використовується для оцінки межі кредитування клієнта, а його критичне значення - одиниця.

У випадку, якщо значення коефіцієнта менше 1, видачу позик слід зупинити, що свідчить про недостатню здатність виплатити зовнішні зобов'язання.

Крім того, під час обчислення коефіцієнтів ліквідності та покриття обов'язково проводиться аналіз стану дебіторської заборгованості підприємства. Вважається, що вся дебіторська заборгованість, що перевищує строк в 6 місяців, є безнадійною до стягнення, і цей ризик приймається до уваги при обчисленні збитку підприємства. Показник прибутковості (рентабельності) використовується для загальної характеристики і розглядається як додатковий аспект.

Отже, бухгалтерський баланс виступає не лише джерелом об'єктивної інформації, але й інструментом для аналізу фінансового стану підприємства, зокрема у випадках використання активів як застави.

Таким чином, систематичний аналіз позикових коштів у балансі дозволяє докладно вивчити фінансовий стан підприємства та розглянути можливі ризики та перспективи щодо управління заборгованістю.

Забезпечення повернення кредиту – це складний і важливий процес для банків, який вимагає використання різноманітних організаційних, економічних та правових заходів.

У цьому контексті створюється система, яка визначає різні аспекти видання кредитів, джерела фінансування, терміни і методи їхнього погашення. Додатково вивчаються питання стосовно документації, яка гарантує ефективне повернення кредиту.

Таблиця 1.2 – Джерела повернення кредитної заборгованості юридичних осіб

Фінансове джерело	Економічна сутність
Первинні джерела	
Грошові кошти	Готівка, яка використовується позичальником для погашення заборгованості.
Прибуток	Виторг у готівковій або безготівковій формі
Автоматичні списання	Системи автоматичного списання коштів з рахунку позичальника для своєчасного погашення кредитної заборгованості.
Вторинні джерела	
Продаж майна	Реалізація майна, яке може бути використане для погашення боргу.
Рефінансування	Заміна поточного кредиту іншим кредитом на більш вигідних умовах для заборгованості.
Залучення інвесторів	Залучення коштів від інвесторів для погашення частини або всього обсягу кредиту.

* Систематизовано автором

Експерти юридичного відділу банків досліджують правильність та належність документації, включаючи статутні документи, реєстраційні свідоцтва, патенти, ліцензії на різноманітні види господарської діяльності, угоди, та інші папери, що підтверджують повноваження осіб, право на оренду,

володіння землею, власність на майно, та відповідність укладених контрактів чинному законодавству тощо.

Фахівці служби безпеки банку займаються ретельним вивченням та перевіркою репутації позичальників, керівників, засновників та осіб, пов'язаних з ними. Вони аналізують взаємини позичальників з фінансовими установами, перевіряють достовірність наданих документів, визначають дійсність існування та надійність партнерів, які беруть участь у кредитному проекті.

Крім того, вони оцінюють можливість та готовність цих партнерів виконувати свої зобов'язання та визначають клас застави в рамках кредитного проекту. В Україні і в іноземних країнах практикується застосування кредитних ліній у процесі кредитування, особливо в разі тривалих відносин між кредиторською установою та організацією, що бере кредит.

Здобуті вітчизняними та міжнародними установами знання про кредитування організацій з використанням кредитних ліній свідчать, що такий вид кредиту може здійснюватися як через простий, так і через спеціальний рахунок. Дослідження використання спеціальних рахунків стає актуальним, коли усі фінансові взаємовідносини між позичальником-організацією та банком, включаючи операції з розрахунково-касового обслуговування, здійснюються через один рахунок.

У банківській практиці України визначення процесу кредитування за допомогою кредитних ліній є неоднозначним, оскільки вітчизняні банки стикаються з відсутністю чітких методичних та нормативних вказівок в цьому напрямку.

У порівнянні з зарубіжними аналогами, де існує більш розроблена система регулювання, українські банки мають значний резерв для удосконалення своєї практики кредитування за допомогою кредитних ліній.

Малий та середній бізнес може залучати кредити за різноманітними умовами, враховуючи такі аспекти, як терміновість, умови повернення, цільовий призначення, забезпечення та платність.

Принцип терміновості передбачає обов'язок погашення кредиту в зазначений термін, надаючи позичальнику можливість отримати нові кредити та уникнути сплати підвищених відсотків за прострочення

Принцип повернення визначає, що кредит повинен бути погашений у термін, узгоджений в кредитній угоді. Розрізняють кілька видів кредитів за цим принципом: строкові, пролонговані та прострочені. Строкові кредити повертаються своєчасно, пролонговані дозволяють відстрочити термін погашення за згодою банку, а прострочені виникають, коли немає необхідних коштів для погашення, свідчаючи про фінансові труднощі підприємства. У таких випадках відсотки за прострочення погашаються з прибутку підприємства після сплати податків.

Надання кредиту юридичним особам банком включає кілька етапів та організаційних заходів. Розглянемо схему цього процесу на рисунку 1.4

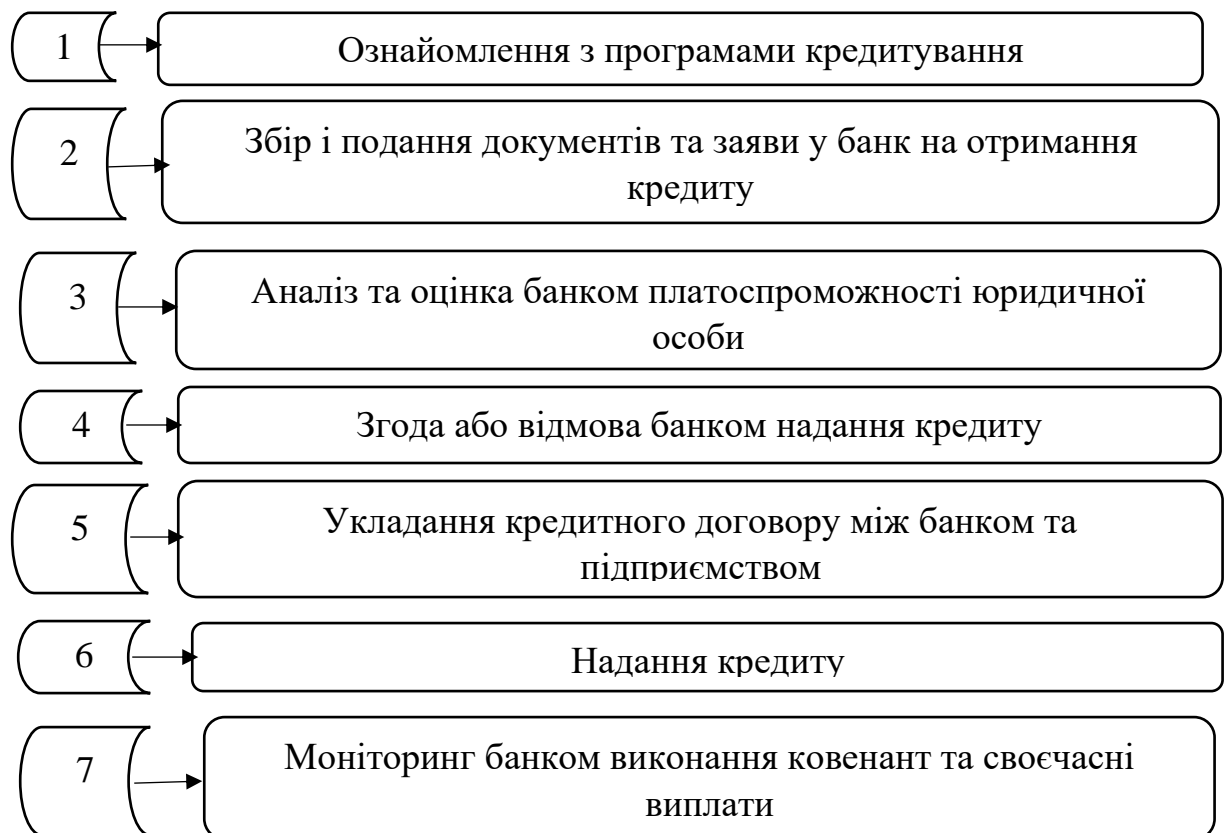

Рисунок 1.4 – Процес видачі кредиту юридичній особі (складено на основі інформації [8; 19; 28 та ін.]

Технології та інновації в галузі фінансів стають неодмінною частиною банківського сектору, істотно змінюючи в операційному процесі банку, привносячи також у їхні послуги та механізми взаємодії з клієнтами зміни.

У той самий час, інтенсивний перехід банківських сервісів у сферу цифрового простору несе з собою ряд ризиків для банків, особливо у контексті збільшення кількості та ускладнення кібератак.

У 2023 році в українському банківському секторі та в глобальному банківському середовищі можна відзначити наступні тенденції:

- розгортання цифрової трансформації внутрішніх процесів і комунікаційних каналів з клієнтами в банківському секторі;
- збільшення конкуренції через входження нових учасників на фінансовий ринок, таких як фінтех-компанії та великі технологічні корпорації;
- використання технологій штучного інтелекту для збору та обробки інформації про клієнтів, удосконалення сервісів та надання персоналізованих послуг;
- зросла важливість аналізу великих обсягів даних (BigData), зокрема за допомогою технологій машинного навчання;
- збільшення інвестицій у забезпечення кібербезпеки.

У таких умовах надзвичайно актуальною є розробка концепції системи управління банківського кредитування юридичних осіб в Україні (рис.1.5).

Основною метою цієї концепції є підвищення ефективності використання кредитних ресурсів банку для задоволення фінансових потреб підприємств.

В рамках концепції виділено наступні завдання:

- покращення організаційної структури та бізнес-процесів банку є однією з ключових задач, яку ми визначаємо в рамках концепції;
- вдосконалення фінансових інструментів та технологій кредитування є ще одним аспектом, на який ми спрямовуємо свої зусилля;
- впровадження інноваційних продуктів у сфері кредитування також є ключовим напрямком нашої концепції;

Рисунок 1.5 – Концептуальна модель системи управління банківським кредитуванням юридичних осіб (складено автором на основі узагальнення інформації [22])

Ця концепція, що розробляється, базується на декількох принципах, включаючи орієнтацію на клієнта, високу якість обслуговування, контроль ризиків, ефективну діяльність, індивідуальну відповідальність та впровадження інновацій.

Існують чотири основні моделі кредитування юридичних осіб:

- продукт-орієнтована модель (модель, яка фокусується на постійному створенні та розвитку банківських продуктів, залученні нових клієнтів та проведенні рекламних кампаній);
- ризик-орієнтована модель (модель, яка базується на класифікації ставок відповідно до надійності позичальника, його кредитоспроможності та кредитної історії. Реалізація андеррайтингу та моніторинг на вищому рівні відбувається залежно від прийнятого рівня ризику);
- клієнтоорієнтована модель (модель, яка передбачає комплексний аналіз клієнтів та має на меті задоволення їхніх потреб. Банк акцентує увагу на утриманні і залученні клієнтів, поліпшенні обслуговування та залученні нових клієнтів за допомогою індивідуального підходу);
- соціально-орієнтована модель (модель, яка відома також як етичний, екологічний чи зелений банкінг, характеризується інвестиціями у суспільно корисні справи та сталий розвиток).

Кожна з цих моделей виявляє свої особливості при кредитуванні підприємств, враховуючи специфіку їхньої діяльності.

Модель, розроблена на базі орієнтації на клієнта і використання сегментного підходу, який класифікує всіх клієнтів банку на різні цільові групи та підгрупи, такі як сегменти МСБ та вид продукції, є найбільш оптимальною стратегією кредитування в роботі з підприємствами.

У процесі кредитування підприємств важливо враховувати не лише потреби клієнта, але й ризики, з якими зіштовхується банк. З перспективи диференційованого підходу, визначення вищого класу позичальників для банку є ключовим, з метою забезпечення надійного повернення та своєчасної виплати

кредиту. Сучасна тенденція в банківських продуктах також полягає в їхній диференціації.

Ефективний метод надання кредитів підприємствам полягає у використанні клієнтоорієнтованої моделі з застосуванням сегментного підходу. Різні підприємства мають різний обсяг, належать до різних категорій та діють у різних галузях економіки. У кожного підприємства є свої унікальні характеристики, які відображаються у перевагах даної моделі кредитування.

У сучасній банківській сфері переважно використовуються моделі, орієнтовані на продукт, з елементами ризик-орієнтованих. Однак у практиці банків нові кредитні продукти швидко переходять до інших установ, спричиняючи конкуренцію за їхню ціну. У таких умовах значення принципу платності кредиту стає менш важливим.

При розробці моделі кредитування існують дві альтернативи: фокус на конкретному продукті чи повна кастомізація для кожного клієнта. За використання комбінованого підходу та більш ефективну роботу клієнтоорієнтованої моделі рекомендується провести сегментацію.

Цей підхід передбачає, що спочатку клієнти групуються в кілька основних сегментів, можливо, навіть підгруп, і для кожного з них розробляються відповідні кредитні продукти. Після цього стає легше враховувати індивідуальні потреби кожного клієнта. Використання сегментного підходу при побудові клієнтоорієнтованої моделі дозволяє наблизитися до клієнтів, підвищити їхню задоволеність і, відповідно, збільшити обсяги продажів.

2. Аналітичні характеристики формування та реалізації політики кредитування юридичних осіб.

2.1 Аналіз сучасного стану і тенденції розвитку кредитування юридичних осіб в Україні.

Надання фінансової допомоги підприємствам є завжди актуальним елементом для розвитку та підтримки економіки країни в цілому. Стабільне функціонування бізнесу вимагає від держави створення сприятливих умов. Воєнний стан вносить свої корективи в звичайний ритм економіки та ведення національного бізнесу.

В цьому контексті виникає необхідність впровадження різноманітних урядових програм, спрямованих на підтримку економічного стану країни, зокрема, у плані полегшення умов кредитування для сегменту МСБ. Це стає ключовим аспектом для забезпечення загальної підтримки економіки в цілому.

Навіть у умовах воєнного конфлікту, важливо швидко адаптуватися до нових реалій та зберігати функціонування бізнесу як необхідну складову економічного життя країни.

Варто відзначити, що значна частина підприємств в Україні стикається з труднощами у здійсненні ефективної діяльності через те, що їхні території опинилися в епіцентрі воєнних дій чи на тимчасово окупованих зонах.

Це спричинило повне або часткове руйнування інфраструктури, паралізувало логістичні зв'язки через масштабний відтік працівників, які залишили країну або переїхали в безпечніші регіони, а також значні втрати клієнтської бази.

Враховуючи це, необхідно розглядати відновлення бізнесу як пріоритет для подальшого розвитку країни. Це може бути досягнуто через впровадження спеціальних державних програм підтримки вітчизняного бізнесу.

За період з 2014 по 2022 роки банківська система України пройшла через процес реструктуризації. На початку 2014 року існувало 180 комерційних банків, але до початку 2022 року це число скоротилося до 67 [21] .

Протягом зазначеного періоду 113 комерційних банків були виключені з фінансового ринку з метою очищення банківської системи від неплатоспроможних та непрозорих банків.

Така стратегія, впроваджена Національним банком, позитивно вплинула на ефективність банківського сектора з урахуванням якості, фінансової стійкості та прозорості в довгостроковій перспективі.

У другому кварталі 2023 року кількість банків, які продовжують діяльність, скоротилася на два і становить 63. Внаслідок фінансової кризи, що трапилася в банківському секторі у попередні роки, в Україні відбулося значне скорочення кількості банків. Незважаючи на це, обсяги кредитування зростають, хоча не в такому значущому обсязі.

Станом на початок 2023 року, відповідно до звітності Національного банку України, обсяг активів у банківській системі країни збільшився на 15%, досягаючи рівня 2394 мільярдів гривень, у порівнянні з попереднім роком. (таблиця 2.1).

Аналіз цих показників вказує на стійке зростання фінансового обсягу у банківській системі, що свідчить про її позитивний розвиток та адаптацію до змін на економічному ринку. Значуще збільшення чистих активів вказує на ефективне управління ресурсами та здатність банківської системи вирішувати фінансові виклики та завдання.

Кредит є фундаментальним джерелом прибутку для банків, які в подальшому забезпечують фінансову підтримку економічним суб'єктам та відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності держави.

Тим не менше, в структурі активів банківської системи України спостерігається зменшення частки кредитного портфелю, уступаючи місце портфелю цінних паперів.

Таблиця 2.1 – Структура та склад активів банківської системи України за 2020-2022 роки (розраховано за даними [21])

Показники, млрд грн	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	сума, млрд грн			питома вага, %		
Кредитний портфель	596	767	688	29,5	37,4	29,1
Цінні папери	615	651	825	30,4	31,6	35,1
Міжбанківські кредити	221	232	365	10,8	11,4	15,5
Інші активи	594	403	476	29,3	19,6	20,3
Разом	2026	2054	2354	100	100	100

З поданої в таблиці 2.1 інформації видно, що в 2020 році кредитний портфель становив 29,4% або 596 млрд гривень. У 2021 році він зріс до 37,3% (767 млрд гривень), але на початку 2023 року знову зменшився до 29% (688 млрд гривень) у структурі чистих активів.

Українська банківська система протягом 2019–2021 років фіксувала зменшення обсягів надання кредитів юридичним особам на 13,44%. У 2019-2020 роках карантинні обмеження обмежили діяльність різних секторів економіки.

Крім того, відновленню кредитування юридичних осіб заважали низька платоспроможність та слабка платіжна дисципліна позичальників, повільні темпи відновлення реального сектору економіки України, велика кількість підприємств, які функціонують "в тіні", і висока вартість кредитів.

Одним із ключових заходів щодо відновлення бізнесу в Україні стала реалізація державної програми релокації підприємств. Згідно з цією програмою, забезпечується переміщення компаній з потенційно небезпечних територій на більш безпечні регіони країни.

На даний момент вже 178 різноманітних фірм та підприємств успішно здійснили релокацію своїх ділових потужностей, при цьому 67 з них повністю відновили свою діяльність на новому місці. Загалом подано більше 1400 заяв на участь у програмі.

Важливо відзначити, що станом на 01.03.2022 року сума завданих збитків для підприємств країни внаслідок війни складала 80 мільярдів доларів, при цьому загальна сума втрат перевищує 560 мільярдів доларів [2]. Важливо зауважити, що в цілому банківський сектор України залишається операційно прибутковим, незважаючи на військовий стан.

Проте, важливо усвідомлювати наявні ризики втрати загальної прибутковості через необхідність активного формування резервів. Основним чинником, що може суттєво вплинути на зменшення капіталу банків, залишається кредитний ризик.

Найпотужніша кредитна підтримка юридичним особам в Україні була надана 5 найбільших банків, що відображені на рисунку 2.1

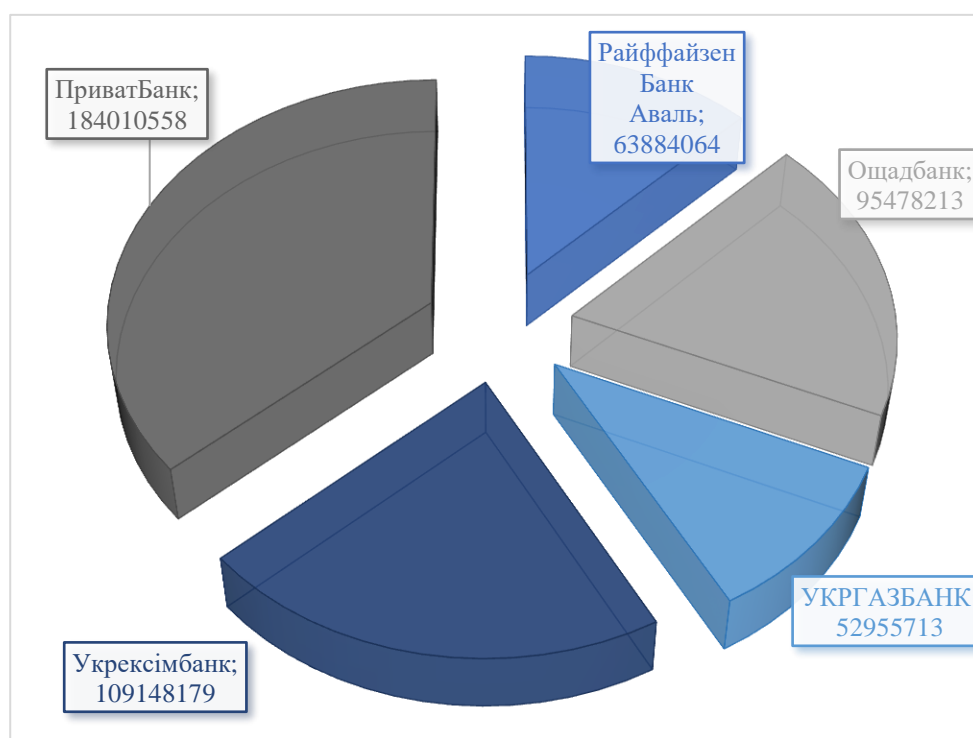

Рисунок 2.1 – Банки – лідери кредитування юридичних осіб за результатами 2022 року (тис. грн) (складено на основі [21])

З даної діаграми можна зробити висновок, що абсолютним лідером був АТ КБ «ПриватБанк», який юридичним особам видав найбільшу частку кредитів, а саме 184010558 тис. грн.

Доволі динамічна статистика діяльності банків країни проглядається в оцінці їхньої діяльності після та до 24 лютого 2022 року. Можна спостерігати зміну їхніх цілей у реалізації стратегії, що була характерною для мирного періоду.

В умовах сучасних подій підтримка бізнесу та фінансово-економічних аспектів держави стала визначальною, спрямованою на забезпечення нормального функціонування як країни в цілому, так і надання належних умов для її громадян. Таким чином, аналіз цього етапу змін у стратегії банків важливий, оскільки він відображає загальний контекст змін, які відбулися в цьому напрямку.

Державні програми підтримки юридичних осіб в умовах війни виступають вкрай актуальними, адже, саме завдяки таким заходам уряд країни сприятиме підтримці його функціонування та наповненню бюджету країни, а також забезпечить подальшу діяльність суб'єктів господарювання, яка й так значно скоротилася від початку війни в країні.

З ціллю надання державної підтримки суб'єктам підприємництва малого та середнього бізнесу в 2020 році Урядом України була затверджена програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка стала двигуном кредитування ММСП як антикризова підтримка в умовах карантину в 2020 – 2021 роках і повномасштабних військових дій в 2022 році, хоча спочатку була ініційована для стимулювання інвестиційного кредитування.

«З метою підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні на 01 червня 2023 р. з початку використання інструменту державних гарантій на портфельній основі (з грудня 2020 р.) видано 23 642 кредити загальною сумою 78,05 млрд грн. На 1 червня 2023 р. 29 банків-кредиторів обслуговують 17 374 кредити сумою 54,39 млрд грн.

Зобов'язання за основним боргом, що частково забезпечений державними гарантіями на портфельній основі, становили 26,5 млрд грн. Це близько 73 % від загального ліміту наданих гарантій (36,33 млрд грн)» [26]

«Представимо деякі статистичні дані щодо реалізації програми «Доступні кредити 5-7-9%»: середній розмір наданого кредиту за весь період дії програми – 3 млн. грн.; частка пільгових кредитів в кредитному портфелі банківської системи на грудень 2022 року – 26%; участь у програмі держаних банків – 40% від загальної кількості банків- учасників; участь у програмі банків іноземних банківських – 40% від загальної кількості банків-учасників; частка непрацюючих кредитів в програмі станом на початок грудня 2022 року – 8% ...» [1, с. 6] . (додаток Б).

Зміни в пріоритетах надання пільгових кредитів відповідно до державної програми "5-7-9%" відображають два важливих періоди: період мирного життя та період після початку війни. Щодо кредитів за рефінансуванням, ситуація розглядається так:

До 24 лютого 2022 року найбільший обсяг зазначених кредитів був виданий п'ятьма банками із зарубіжним капіталом (54,06% або 13 134 млн грн), одним банком із внутрішнім капіталом (13,95% або 3 390 млн грн), чотирма державними банками (21,50% або 3 037 млн грн) та іншими банківськими установами, які склали 19,48% або 4 732 млн грн [39].

Після 24 лютого 2022 року відбулися певні зміни: п'ять банків із зарубіжним капіталом зменшили свою частку до 45,71% або 1 268 млн грн, один банк із внутрішнім капіталом збільшив свою частку до 25,63% або 711 млн грн, чотири державні банки склали 1,23% або 34 млн грн, а частка інших банків в підсумку складала 27,43% або 761 млн грн [39].

З метою підтримки мікро-, малого та середнього бізнесу в Україні на 01 червня 2023 р. з початку використання інструменту державних гарантій на портфельній основі (з грудня 2020 р.) видано 23 642 кредити загальною сумою 78,05 млрд грн [21].

Динаміку обсягів чистих кредитів надано суб'єктам господарювання за 2021- травень 2023 років у розрізі національної та іноземних валют подано на рисунку 2.2.

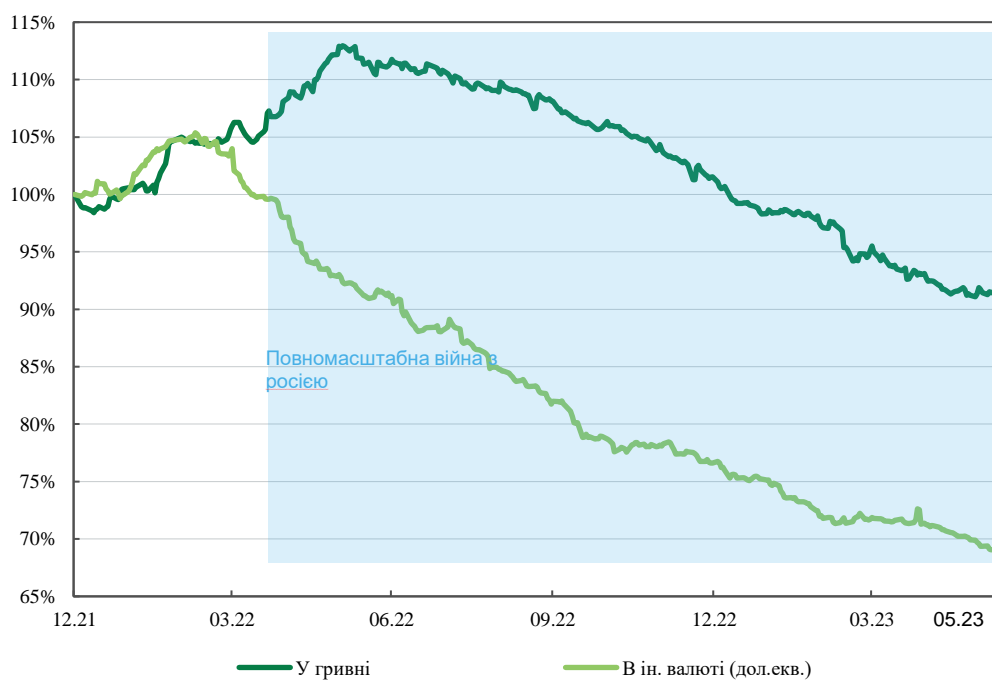

Рисунок 2.2 – Чисті кредити суб'єктам господарювання за 2021 -2023 рік[21]

За даними регулятора [21] початком військового конфлікту гривневий портфель скоротився на 12,4%, а валютний зменшився на третину у доларовому еквіваленті. Скорочення гривневого портфеля продовжується майже сталими темпами, тоді як зниження валютного портфеля в останній час сповільнилося.

У поточному році обсяг повернення кредитів перевищує нові видачі, зокрема, це особливо помітно в агросекторі.

Проте формування резервів дуже сповільнилося і не визначає більше динаміку чистого портфеля. Узагальнюючи сукупні витрати на формування резервів для бізнес-кредитів, за даними НБУ [21] можна відзначити, що вони перевищили 13% чистої вартості працюючого портфеля на початку лютого 2022 року.

Наведені показники є нижчими за попередні прогнози Національного банку України щодо можливих втрат, важливо врахувати, що частина кредитних збитків може "дозріти" з плином часу.

На сьогодні реструктуризовані чисті кредити, видача яких була здійснена після 24 лютого 2022 року, становлять 13% від загального портфеля. Варто зауважити, що цей показник значно коливається між різними банками, варіюючись від 1% до майже чверті. Для компаній, які мають реструктуризовані кредити, важко відновити стандартний графік обслуговування. Крім того, тривала війна збільшує ймовірність нових негативних подій для окремих галузей чи підприємств. Таким чином, значна частка реструктуризованих кредитів може залишитися непрацюючою в перспективі року.

«13 червня 2023 р. Уряд виділив 7,8 млрд грн на продовження програми кредитування бізнесу за програмою державних гарантій на портфельній основі. Це дасть змогу продовжити програму гарантування, яка сприяє розвитку державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %», коли держава покриває до 80 % кредиту підприємця перед банком [21]».

Гарантії в межах програми отримали 9 банків-кредиторів (КБ «Приватбанк», АБ «УКРГАЗБАНК», ПУМБ, «Укресімбанк», «ПроКредит Банк», «Банк Кредит Дніпро», АКБ «Львів», «Піреус Банк» та «МТБ Банк»), кожному з яких встановлено граничні розміри надання цих гарантій для кожного банку-кредитора на загальну суму до 7,79 млрд грн [21].

Особливість даної програми полягала в тому, що підприємець мав можливість звернутися до банку для отримання кредиту за ринковими відсотковими ставками, проте частка відсоткової ставки банку компенсувалась державою. Розмір відсоткової ставки становив 5-9% річних, в залежності від розміру підприємства та кількості створених робочих місць.

Найвигідніші умови, а саме 5%, були доступні для новостворених малих підприємств з кількістю робочих місць не менше двох. Для діючих підприємств з зареєстрованим капіталом у розмірі 20-50 млн грн надавалися кредити під 9% річних.

У 2022 році програма була розширена за рішенням Уряду від 18 березня. Право на отримання кредиту (максимум 60 млн грн) було надано будь-якому бізнесу протягом періоду воєнного стану та місяця після його завершення під

0%, після чого відсоткова ставка збільшувалася до 5%. Варто відзначити не лише зміни у розподілі пільгового кредитування, але й зміни в їхній загальній структурі. До 24 лютого 2022 року існували три основних або "класичних" види пільгового кредитування: антикризове, інвестиційне та кредити рефінансування.

Ці види склали основну частку до зазначеної дати, становлячи 100%. Сума антикризових кредитів становила 57,84% або 8609 млн грн, сума інвестиційних кредитів – 10,36% (4732 млн грн), а кредитів рефінансування – 31,79% (4732 млн грн) [39].

Загальні тенденції зміни кредитного попиту корпоративного сектору подані на рисунку 2.3

Рисунок 2.3 – Зміна кредитного попиту корпоративного сектору [21]

Аналізуючи рисунок 2.3 спостерігаємо збільшення валового гривневого кредитного портфеля майже на 10% у 2023 році. Натомість скорочення валютного портфеля – приблизно на 5%. Нарощення гривневого портфеля за переважно в межах державних програм, передусім програми “Доступні кредити 5-7-9%”.

На даний час банки надають переважно невеликі кредити. Водночас поступово знижується частка в портфелі кредитів бізнес-груп, що сприяє його диверсифікації. Основними реципієнтами нових кредитів є підприємства сільського господарства та оптової торгівлі в межах програми “Доступні кредити 5-7-9%” [21].

Динаміку чистих кредитів у гривневому еквіваленті нефінансовим корпораціям у 2020 – 2022 роках зображено на рисунку 2.4

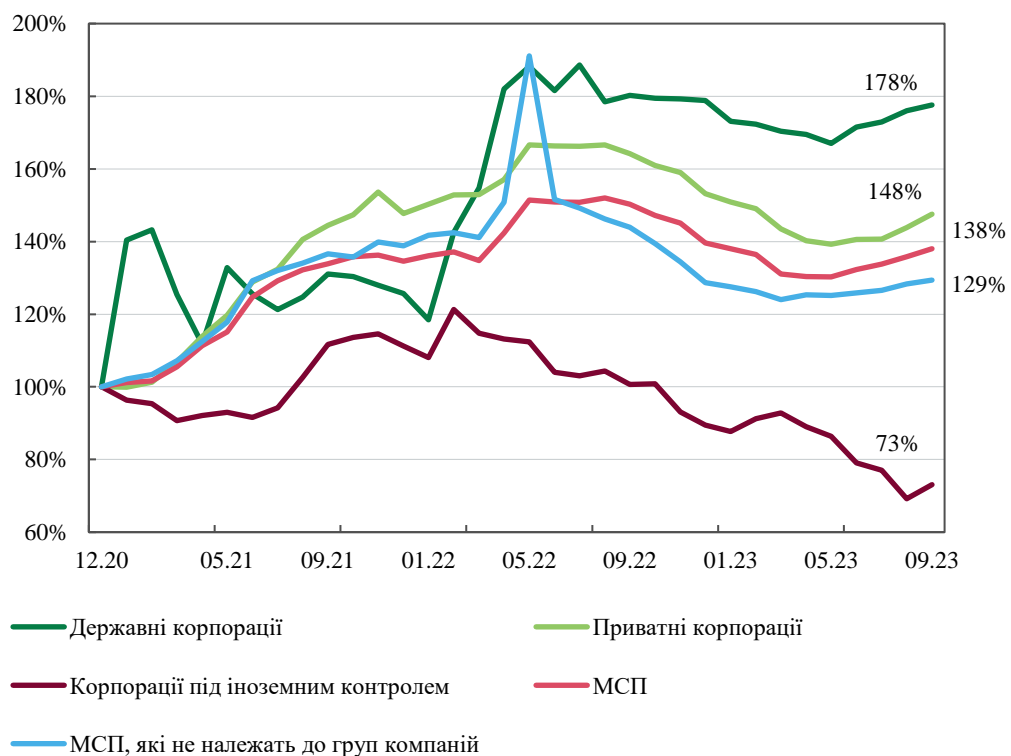

Рисунок 2.4 – Чисті кредити нефінансовим корпораціям в гривнях [21]

За даними рисунку 2.4 можна спостерігати, що кредити корпораціям під іноземним контролем скорочуються другий квартал поспіль – на 7.6%. Натомість обсяги позик приватним та державним корпораціям, кредити МСП зросли [21].

З початком повномасштабної війни ситуація кардинально змінилася – з'явилися інші, необхідні саме в цей період, види кредитів: кредити для аграріїв

(52,93% або 19294 млн грн) та кредити на антивоєнні цілі (28,54% або 10404 млн грн). Загальна частка цих нових кредитів становила 81,50% .

У зв'язку з раптовими змінами в умовах війни, частка "класичних" пільгових кредитів зменшилася до 18,50%: антикризові кредити склали 9,94% або 3624 млн грн, кредити рефінансування – 7,61% (2774 млн грн), інвестиційні кредити – 0,97% (354 млн грн) [21].

За даними регулятора частку непрацюючих кредитів у портфелях банків зобразимо на рисунку 2.5

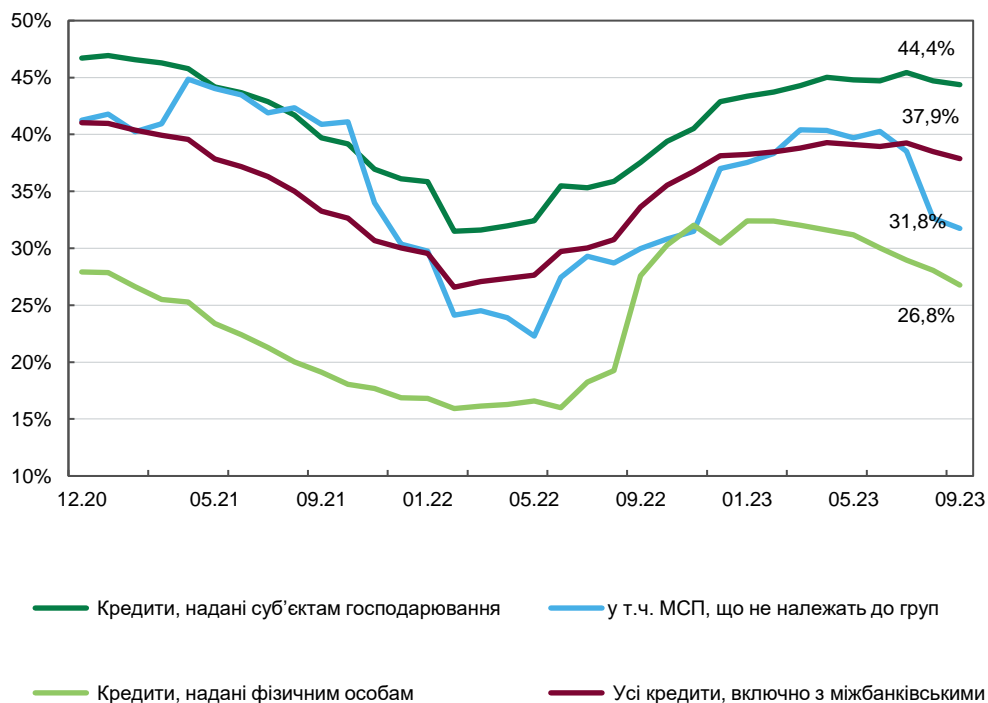

Рисунок 2.5 – Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків [21]

Проаналізувавши рисунок 2.5, можна спостерігати скорочення частки непрацюючих кредитів на 1.1 % у III кварталі. Частка непрацюючих кредитів бізнесу знизилася мінімально – на 0,3 %, а от населенню – на 3.3 % [21].

Підхід до пільгового кредитування також відзначається суттєвими змінами. Спостерігається, що державні банки акцентують увагу на нових напрямках кредитування, надаючи пріоритет аграріям (14 млрд грн або 72,70%) та кредитам на антивоєнні цілі (5,2 млрд грн). Крім того, вони є лідерами у сфері

інвестиційного кредитування, де їхня частка складає 90% від загальної суми нових кредитів.

У той час як приватні банки продовжують активно надавати антикризові кредити (55,20%) та кредити рефінансування (98,80%).

Це свідчить про різні стратегії, якими керуються державні та приватні банки, щодо реалізації пільгового кредитування в умовах сучасних змін у країні. Зміни в виданні інвестиційних кредитів банками можна розглянути у розрізі до та після 24 лютого 2022 року [21].

Отже, будь-які ініціативи з розширення чи доповнення програм не повинні порушувати виконання зобов'язань за існуючими договорами. Необхідно підтримувати фокус на підтримці саме малого та середнього бізнесу, зберігаючи їхню конкурентоспроможність та стимулюючи економічне зростання.

У контексті відновлення економіки важливо активізувати попит на кредити, як для бізнесу, так і для населення. Це сприятиме ефективнішому використанню фінансових ресурсів як банками, так і небанківськими фінансовими установами.

Важливо, щоб кредитори діяли відповідально, уважно враховуючи рівень боргового навантаження позичальників і уникаючи його надмірного зростання. Кредитування повинно здійснюватися з дотриманням прав споживачів, забезпечуючи їхні інтереси та уникнення непередбачуваних фінансових труднощів.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АБ «УКРГАЗБАНК» у 2020-2022 роках

Тривалих 30 років АБ «УКРГАЗБАНК» вибудовує собі репутацію надійного державного фінансового інституту та входить до списку системно важливих банків України.

Його стратегічне значення для економіки країни виявляється у стабільному обслуговуванні різних клієнтських сегментів, таких як фізичні особи, фізичні особи-підприємці, малі та середні підприємства, а також великі корпорації. АБ «УКРГАЗБАНК» найвизначніший серед п'яти найбільших банків України за обсягом активів.

Важливо відзначити, що 94,94% акціонерного капіталу банку перебуває у власності держави через Міністерство фінансів України. Починаючи з 2016 року, АБ «УКРГАЗБАНК» успішно впроваджує концепцію "зеленого" банкінгу та залишається провідним серед банків України у цьому напрямі.

Кожен екологічний проєкт, фінансований банком, значно сприяє забезпеченню кліматичної стабільності планети та енергетичній незалежності України. Досягнення банку полягає в тому, що завдяки реалізації фінансованих екологічних проєктів викиди парникових газів зменшуються на 1,6 мільйонів тонн щорічно.

Крім того, річне скорочення споживання викопного палива в еквіваленті природного газу складає 0,8 мільярда кубічних метрів.

Навіть у ситуації, коли Україна стикається із викликами повномасштабного вторгнення Росії на другий рік, АБ «УКРГАЗБАНК» продовжує стабільно функціонувати відділеннями та забезпечує якісне обслуговування клієнтів, активно надаючи кредитну підтримку бізнесу.

Одним із пріоритетів банку зараз є фінансування проєктів сталого відновлення та сталого розвитку після воєнного конфлікту в Україні.

Це робиться в тісній співпраці з міжнародними та українськими партнерами в рамках принципів ESG (Environmental, Social, and Governance – Екологія, Соціальна відповідальність, Управління).

Першочерговим завданням є відновлення громад, розвиток критичної інфраструктури та підтримка сталого функціонування бізнесу та економіки.

Основні напрями розвитку АБ "УКРГАЗБАНК" в контексті ключових клієнтських груп визначаються наступним чином (рисунок 2.6)

Рисунок 2.6 – Напрями розвитку в розрізі клієнтських груп АБ «УКРГАЗБАНК» [21]

Зазначені стратегічні кроки спрямовані на посилення позицій банку в різних сегментах ринку та забезпечення комплексного обслуговування різноманітних клієнтів. Банк, що входить до системи банківського сектору України, є суб'єктом господарювання, здійснюючи свою діяльність на комерційних засадах з метою отримання прибутку.

Фінансовий результат визначається як прибуток або збиток протягом звітного періоду. Дієвість функціонування банку залежить від раціонального використання власних, залучених та запозичених коштів, що визначає його прибутковість.

Активи грають важливу роль у цьому процесі, визначаючи напрями їх використання та розподілу. Проведемо аналіз складу та динаміки активів АБ «УКРГАЗБАНК» за період з 2020 по 2022 рік.

Таблиця 2.2 – Динаміка активів АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 рр. (складено на основі інформації [21])

Показники	Роки			Темп приросту (+,-), %		Абсолютне відхилення (+,-), тис грн	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти	7684869	4163270	7833472	-45,8	+88,2	-3521598	+3670202
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	49230	-	14973	-	-	-49230	+14973
Кошти в інших банках	24843830	26103265	22967048	+5,1	-12	+1259435	-3136216
Кредити та заборгованість клієнтів	47517583	55889683	65312989	+17,6	+16,9	+8372100	+9423306
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	56034056	29458919	23069242	-47,4	-21,7	-26575138	-6389677
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	3500478	5004384	7013233	+43	+40	+1503905	+2008849
Інвестиційна нерухомість	149255	153955	156366	+3,2	+1,6	+4700	+2410

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Відстрочений податковий актив	-	32254	30237	-	-6,3	+32254	-2016
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	39429	673,899	2690423	-0,01	+39,9	-38755	+2689749
Основні засоби та нематеріальні активи	1505738	1442805	1400066	-4,2	-3	-62933	-42739
Інші фінансові активи	379742	363780	747595	-4,2	+105,5	-15962	+383815
Інші активи	1120113	659201	813225	-41,2	+23,4	-460912	+154024
Усього	14278002 2	12327218 8	13204886 8	-13,7	+7,1	-19507834	+8776680
Активи, з урахуванням резервів	15166086 8	13026342 6	14565945 4	-14,1	+11,8	-21397442	+1539602 8

Аналізуючи динаміку активів АБ «УКРГАЗБАНК» протягом 2020-2022 років, можна визначити кілька ключових аспектів.

У 2021 році загальні активи банку скоротилися на 14,1%, що становить 21397442 тис. грн порівняно з 2020 роком. Однак у 2022 році спостерігається позитивна динаміка зростання, де активи збільшилися на 11,8% або 15396028 тис. грн в порівнянні з 2021 роком.

Основною причиною зменшення активів у 2021 році було значне зменшення грошових коштів та їх еквівалентів на 45,8%, а також зменшення цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, на 47%. Ці фактори були впливові на загальний показник активів.

У 2022 році відбулося значне зростання грошових коштів та їх еквівалентів на 88,2%, що визначило позитивний ріст активів банку. Це може свідчити про стратегічні рішення або зміни в управлінні банком.

Загалом, динаміка активів вказує на адаптацію банку до економічних умов та прийняття стратегічних рішень для підтримки фінансової стійкості та розвитку.

Кредит та заборгованість клієнта є важливою складовою банківських активів, і їхня роль в системі фінансового управління важко переоцінити. Ці категорії активів беруть на себе суттєвий обсяг, становлячи від 70% до 90% від усіх активів банку. Зокрема, кредити визначаються як виставлені кошти, які були надані клієнтам, в той час як заборгованість клієнта відображає фінансові зобов'язання, які клієнти мають перед банком.

Ця велика частка кредитів і заборгованості підкреслює стратегічну роль цих фінансових інструментів у діяльності банку. Основна мета банку полягає в забезпеченні доступу клієнтів до фінансових ресурсів для реалізації їхніх потреб та цілей. Крім того, це також свідчить про високий рівень взаємодії банку з різними клієнтськими групами, що є ключовим елементом банківського бізнесу. На рисунку 2.7 спостерігаємо динаміку активів та кредитів і заборгованостей клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК»

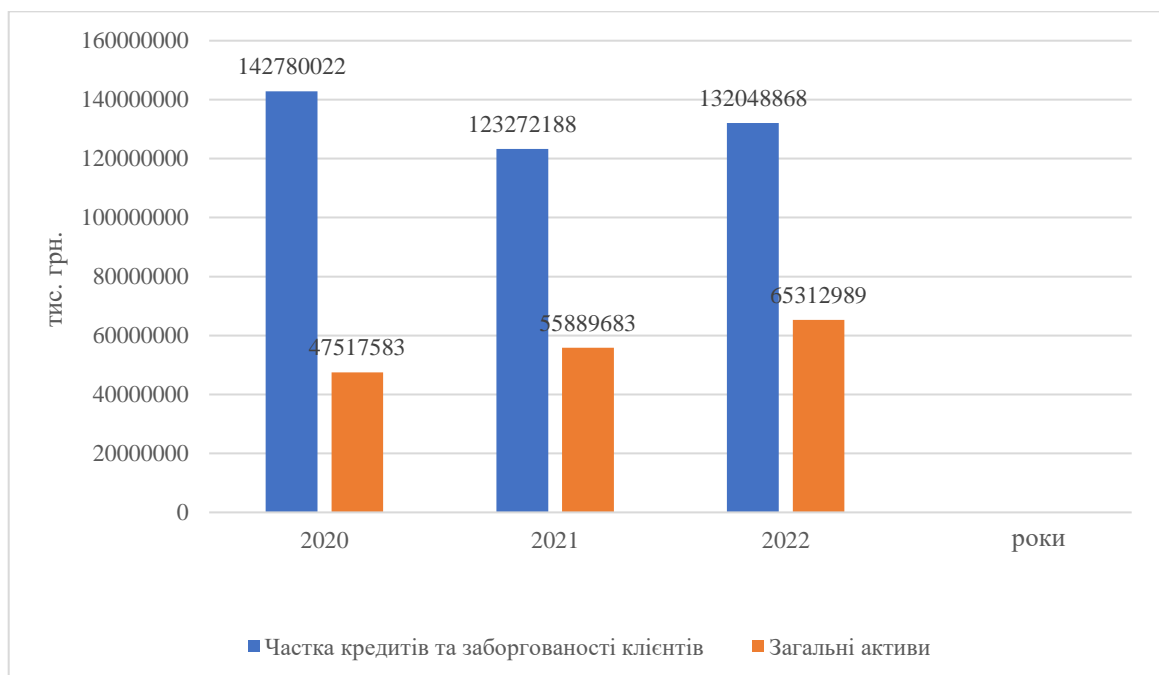

Рисунок 2.7 – Динаміка активів та заборгованостей клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК» за період 2020-2022 років

З даного рисунка, можемо зробити висновки що загальні активи збільшувались впродовж трьох років, а в структурі заборгованостей спостерігаємо спад у 2021 році та зріст у 2022 році, хоча найбільший показник був у 2021 році.

У відсотковому вираженні частка заборгованості клієнтів в структурі активів зростає з 31% до 44%. За цей період показник збільшився на 8372100 тис. грн у 2021 році та на 9423306 тис. грн у 2022 році. Ці динамічні зміни свідчать про значущий внесок кредитів та зобов'язань клієнтів у розвиток та діяльність АБ «УКРГАЗБАНК».

Аналіз складу та структури активів є важливим елементом вивчення фінансового стану банку, оскільки це надає глибоке розуміння розподілу його ресурсів, фінансових зобов'язань і потенційних ризиків. Ретельний огляд цих аспектів дозволяє усвідомити, як банк використовує свої активи для забезпечення ліквідності, генерації прибутку та мінімізації ризиків.

Наприклад, аналіз структури активів банку може розкрити, які види активів, такі як кредити та зобов'язання клієнтів, грають ключову роль у його діяльності.

Це дозволяє визначити, наскільки банк сконцентрований на кредитуванні, як він розподіляє свої фінансові ресурси та як великий обсяг його активів пов'язаний із заборгованістю клієнтів. Також важливо враховувати динаміку цих показників з року в рік, оскільки це дозволяє виявити тенденції та зміни у стратегії банку.

Аналіз активів сприяє розумінню ефективності використання ресурсів та можливості пристосування до змін на фінансовому ринку.

Отже, ретельний розгляд складу та структури активів є ключовим етапом для оцінки фінансового здоров'я та стійкості банку, розглянемо це у таблиці 2.3.

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновок, що протягом трьох років найбільший вплив на загальну структуру активів банку мають цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.

Їхня частка в активах значно збільшилась, зростаючи від 15,84% до 36,95%. Кредити та заборгованість клієнтів також виявляються значущою частиною портфеля активів, збільшуючись від 31,33% до 44,84%.

Таблиця 2.3 – Склад та структура активів АБ «УКРГАЗБАНК» у 2020-2022 роках (складено на основі інформації [21; 25])

Показники	Питома вага, %		Зміна питомої ваги, (+,-) п.п. 2021/2020	Питома вага, % 2022 р.	Зміна питомої ваги, (+,-) п.п. 2022/2021
	2020 р.	2021 р.			
1	2	3	4	5	6
Грошові кошти та їх еквіваленти	5,1	3,2	-1,9	5,4	+2,2
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	-	-	-	-
Кошти в інших банках	16,4	20,0	3,7	15,8	-4,3
Кредити та заборгованість клієнтів	31,3	42,9	+11,6	44,8	+1,9
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	36,9	22,6	-14,3	15,8	-6,8
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	2,3	3,8	+1,5	4,8	+1,0
Інвестиційна нерухомість	0,1	0,1	-	0,1	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-	-	-	1,8	+1,8
Відстрочений податковий актив	-	-	-	-	-
Основні засоби та нематеріальні активи	1,0	1,1	0,1	1,0	-0,1
Інші фінансові активи	0,3	0,3	-	0,5	+0,2
Інші активи	0,7	0,5	-0,2	0,6	+0,1
Інші додаткові активи	5,9	5,4	-0,5	9,3	+4,0
Загальні активи, усього	100	100	-	100	-

Грошові кошти та їх еквіваленти, хоча і залишаються важливою частиною активів, демонструють менший відсоток у порівнянні з іншими категоріями. Їхні показники стабільно знаходяться на середньому рівні навколо 5%. Інші статті активів, які не входять в основні три, мають незначну питому вагу в загальній структурі.

Вони можуть відігравати роль у диверсифікації портфеля, але їх внесок в загальну картину є менш значущим.

Далі, при аналізі фінансового стану банку, важливо розглядати його пасиви, які складаються з обов'язків та зобов'язань, що зумовлює необхідність виплати фіксованої суми коштів у визначений час у майбутньому.

Дані таблиці 2.4 та таблиця 2.5 дають змогу визначити основні складові банківських зобов'язань АБ «УКРГАЗБАНК» та їх зміни протягом аналізованого періоду.

Зазначимо, що пасиви банку включають різноманітні види зобов'язань, такі як депозити клієнтів, випущені облігації, зобов'язання перед іншими банками та інші фінансові зобов'язання. Аналіз цих елементів допомагає зрозуміти ступінь фінансового здоров'я банку, його здатність виконувати свої зобов'язання та міру ризику, пов'язаного з його заборгованістю.

Пасивні операції у банківській діяльності включають в себе мобілізацію різних ресурсів, при цьому розрізняються за видами банківських ресурсів. Ці операції можна класифікувати на кілька основних видів, що стосуються формування різних частин пасиву банку.

Аналізуючи таблицю 2.4 спостерігаємо, що у загальній структурі протягом аналізованого періоду переважають кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ. У 2020 році АБ «УКРГАЗБАНК» не отримав коштів НБУ, а у 2021 році обсяг коштів НБУ становив 4699 млн грн, що у 2022 році, порівнюючи з 2021 роком, можна спостерігати зменшення обсягу на 78,75% і складає 998 млн грн.

Спостерігаємо позитивну тенденцію зросту показника «Кошти банків» у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зріст на 91,6 % і складає 4799 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком обсяг зріс на 16,01 % і склав 5568 млн грн.

Загальний обсяг коштів клієнтів у 2020 році становив 126570 млн грн. У 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком, зменшився на 23,59 % і склав 96716 млн грн. У 2022 році загальний обсяг коштів клієнтів скла 112775 млн грн, що на 16,58 % більше, ніж у 2021 році.

Таблиця 2.4 – Аналіз зобов'язань АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 рр.(складено на основі інформації [21; 25])

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-) тис грн		Темп приросту, (+,-) %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Зобов'язання							
Кошти отримані від НБУ	-	469996 7	998957	+4699967	-3701010	-	-78,7
Кошти банків	250515 7	479995 9	556856 9	+2294802	+768610	+91,6	+16,0
Кошти клієнтів	126570 817	967165 90	112755 404	-29854227	+1603881 3	-23,6	+16,6
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових	960456 68	685728 67	796280 00	-27472801	+1105513 4	-28,6	16,1
у тому числі кошти фізичних осіб	297669 65	275393 06	321280 63	-2227659	+4588756	-7,5	16,7
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	226875	71208	334	-155667	-70874	-68,6	-99,5
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	37	445447	-	+445410	-	-	-
Відстрочені податкові зобов'язання	60806	-	-	-	-	-	-
Резерви за зобов'язаннями	406111	635462	564586	+229351	-70876	+56,5	-11,2
Інші фінансові зобов'язання	704736	118099 1	671976	+476255	-509015	+67,6	-43,1
Інші зобов'язання	592131	118099 1	636012	+588860	-544979	+99,4	-46,1
Усього зобов'язань	134231 192	111641 288	124581 696	-22589905	+1294040 8	-16,8	+11,6

Операції з формування власних ресурсів охоплюють різні аспекти, такі як:

- створення статутного капіталу банку (це включає операції, пов'язані зі збільшенням або зменшенням статутного капіталу банку, що впливає на його фінансову стійкість та можливості проведення операцій);
- формування резервного фонду (банки також можуть здійснювати операції з формування резервних фондів, які призначені для покриття можливих втрат або ризиків);
- створення страхових фондів (деякі банки можуть займатися формуванням страхових фондів для захисту від негативних фінансових наслідків подій, що можуть виникнути);
- створення інших фондів спеціального призначення (банк може створювати фонди для конкретних цілей, таких як інвестиції в певні проекти або соціальні ініціативи);
- операції пов'язані з формуванням і розподілом прибутку (банк проводить операції з розподілу прибутку, включаючи виплату дивідендів та інші фінансові рішення, які впливають на його фінансовий стан).

На основі даних таблиці 2.5 спостерігаємо, що два показники протягом аналізованого періоду не зазнавали змін, а саме обсяг статутного капіталу банку не зазнав змін та залишався на рівні 13318,6 млн грн та обсяг емісійних різниць банку залишався на рівні 135,9 млн грн.

У загальному показник «Резервні та інші фонди банку» показує приріст у обсягах. У 2020 році становили 549,6 млн грн, у 2021 році, складає 590,6 млн грн, а ось у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, абсолютне відхилення зросло на 63,84 % і складає 967,8 млн грн. У 2021 та 2022 році резерви переоцінки мають від'ємні показники, лиш у 2020 році даний показник становить 212,2 млн грн.

За останні три роки АБ «УКРГАЗБАНК» має значні від'ємні показники нерозподіленого прибутку. Так, у 2020 році його розмір становив 5040,4 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, розмір непокритого збитку хоч і зменшився на 74 % проте залишався значним, а саме 1309,7 млн грн. У 2022 році обсяг непокритого збитку, у порівнянні з 2021 роком суттєво зріс, а саме на 238,6% і склав 4434,6 млн грн.

Загальний обсяг власного капіталу АБ «УКРГАЗБАНК» у період 2022 – 2021 року мав від’ємне значення, що може бути спричинено важкою економічною ситуацією в Україні. Проте, у 2020 році показник становив 8548,8 млн грн. Якщо порівнювати з 2021 роком, то обсяг зріс на 36,1 % і склав 11630,9 млн грн, що було спричинено суттєвим зменшенням обсягу непокритого збитку. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, загальний обсяг власного капіталу АБ «УКРГАЗБАНК» зменшився на 35,8 %, що може бути спричинено суттєвим зростанням непокритого збитку та резервів переоцінки.

Таблиця 2.5 – Аналіз власного капіталу АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 рр.(складено на основі інформації [21; 25])

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-) тис грн		Темп приросту, (+,-) %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал							
Статутний капітал	1331856 1	1331856 1	1331856 1	-	-	-	-
Емісійні різниці	135942	135942	135942	-	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	549572	590676	967777	+41104	+377101	+7,5	+63,8
Резерви переоцінки	212286	-477453	-1893427	-689739	-1415974	-324,9	+296,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-5040494	-1309788	-4434644	+3730706	-3124856	-74,0	+238,6
Усього власного капіталу	8548830	11630901	7467172	+3082071	-4163729	+36,1	-35,8

Розглядаючи основні фінансові показники АБ «УКРГАЗБАНК», можна визначити дві різні тенденції за останні два роки.

У 2021 році банк відзначився вражаючим зростанням чистого процентного доходу та чистого комісійного доходу на понад 100%, що свідчить про успішну фінансову діяльність та здатність заробляти на відсотках та комісійних операціях. Однак у 2022 році ці показники, хоч і несуттєво, але знизилися.

Кожен банк спрямовує свою діяльність на комерційних принципах, і кредитно-депозитна сфера є ключовою для більшості банківських установ. Депозити стають основним джерелом залучених коштів, які визначають фінансові ресурси банку. Саме кошти, які вкладають клієнти в банк, складають основну частину розділу зобов'язань банку.

Залучені депозити є основою для надання кредитів підприємствам, фізичним особам та іншим клієнтам, що сприяє економічному зростанню та розвитку банківської системи в цілому.

Кошти клієнтів, включені до зобов'язань банку, представляють суму грошових коштів, які клієнти внесли до банку для зберігання чи розміщення на інших банківських рахунках.

Вказані тенденції в структурі депозитів АБ «УКРГАЗБАНК» свідчать про зміни у джерелах фінансування банку та його стратегії роботи з клієнтами.

Збільшення частки депозитів суб'єктів господарювання може вказувати на активність банку у співпраці з підприємствами та компаніями. Одночасно, рівень залучених коштів від клієнтів підтримується на високому рівні, що свідчить про довіру клієнтів до банку як надійного фінансового партнера.

Зменшення частки депозитів у 2021 році може бути зумовлене потребою в додатковому фінансуванні, з якого частково було здійснено звернення до Національного банку України. У 2022 році показник відновив свій ріст, що може свідчити про певне відновлення довіри та стабільність в банківському секторі.

Проаналізуємо рисунок 2.8 на якому можемо спостерігати динаміку зобов'язань та коштів клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК». Спостерігаємо що частка даного показника сягала більш як 94% у 2020 році, проте у 2021 році та у 2022

році його частка пішла на спад. У 2021 році - 86,6% та у 2022 році – 90,5%. Це пов'язано з тим, що банк у 2021 та 2022 роках отримував кошти від Національного банку України, що вплинуло на структуру зобов'язання.

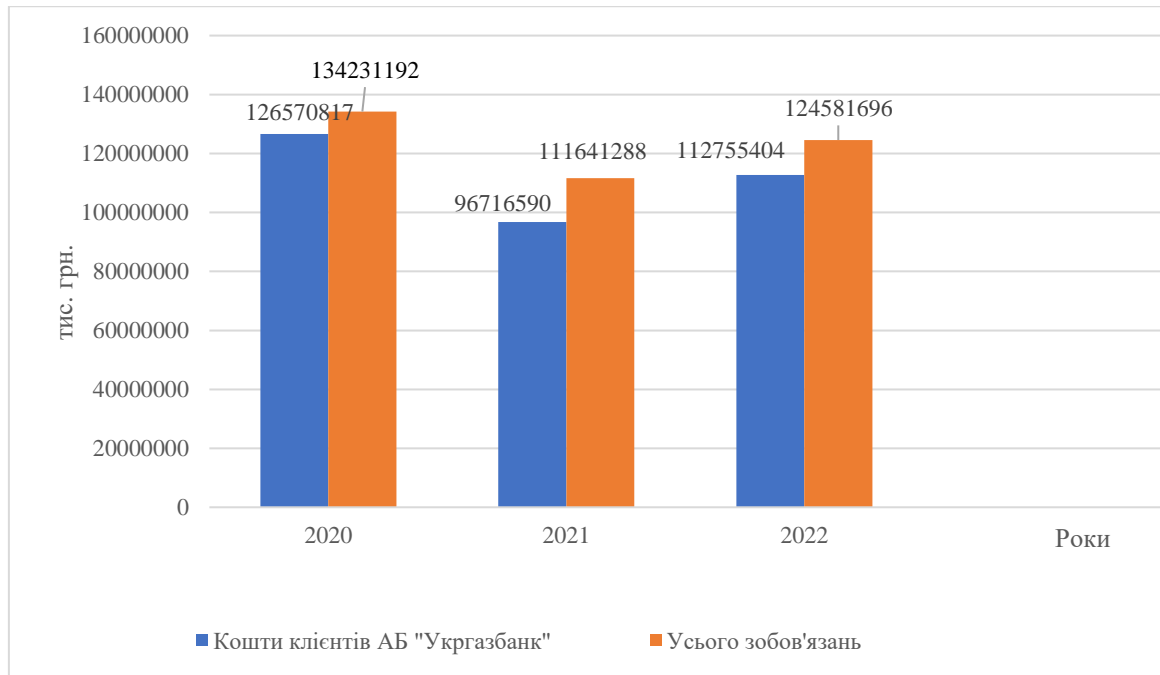

Рисунок 2.8 – Динаміка депозитів клієнтів та загальної суми зобов'язань АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 роки

Отже, аналіз структури депозитів дозволяє отримати важливі вказівки щодо стратегії банку та його здатності привертати та утримувати клієнтів у складних економічних умовах.

Розглядаючи основні фінансові показники АБ «УКРГАЗБАНК», можна визначити дві різні тенденції за останні два роки. У 2021 році банк відзначився вражаючим зростанням чистого процентного доходу та чистого комісійного доходу на понад 100%, що свідчить про успішну фінансову діяльність та здатність заробляти на відсотках та комісійних операціях. Однак у 2022 році ці показники, хоч і несуттєво, але знизилися. На це могло повпливати повномасштабне вторгнення та економічні труднощі в Україні. Внаслідок цього банк може зазнавати втрат та збитків, що відображається у фінансових показниках.

Аналізуючи ринкову динаміку прибутку АБ "УКРГАЗБАНК" (рисунок 2.9) за розглянутий період, можна визначити вражаючі коливання. Зокрема, 2021 рік вирізняється як найприбутковіший серед років аналізу, де банк здобув значний приріст у прибутку.

У 2020 році прибуток становив 411039 тис. грн., у 2021 році - 3771007 тис. грн. , а 2022 році присутній збиток, у розмірі -275644 тис. грн.

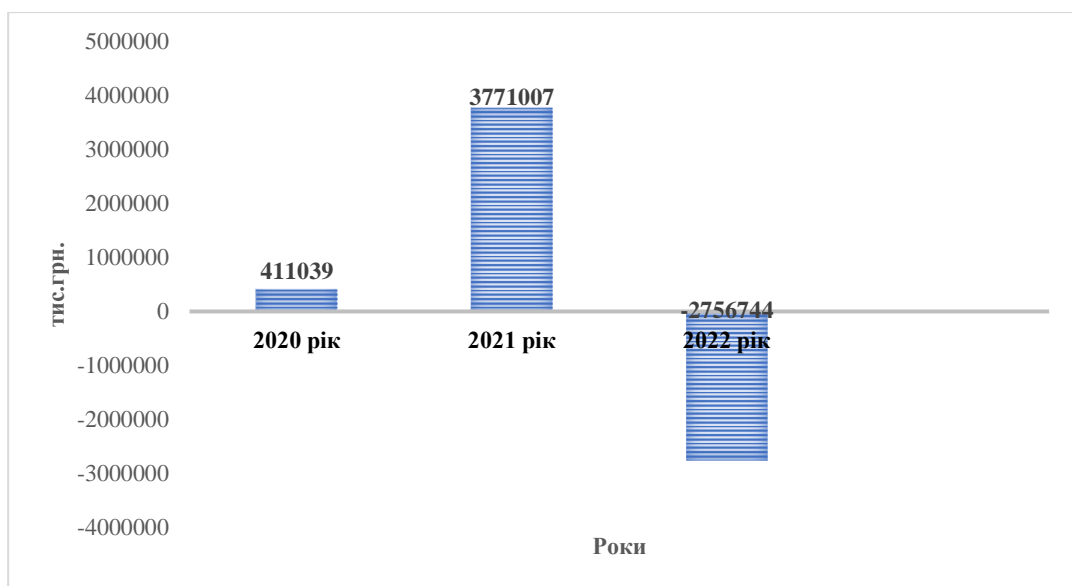

Рисунок 2.9 – Динаміка фінансового результату АБ «УКРГАЗБАНК» за період 2020-2022 роки.

Виявлена у 2022 році збиткова ситуація у АБ «УКРГАЗБАНК», може бути наслідком економічних та політичних труднощів, зокрема повномасштабного вторгнення та нестабільної ситуації в країні. Не зважаючи на отримані збитки банк не планує змінювати власну бізнес - модель та продовжуватиме функціонувати як універсальний банк, який надає широкий спектр банківських послуг. Основна група позичальників АБ «УКРГАЗБАНК» є юридичні особи, тому то і є нагальним удосконалення економічних засад кредитування даного сегменту.

3. Напрями удосконалення кредитування юридичних осіб за матеріалами АБ «УКРГАЗБАНК»

У 2023 році фінансова сфера продовжує проїмати важливу роль у структурі економіки, а діяльність АБ "УКРГАЗБАНК" зазнає значних впливів. Одним із ключових аспектів є попит на корпоративне кредитування, особливо у зв'язку з необхідністю оборотного капіталу та реструктуризації боргів великих компаній. Зауважується збільшений інтерес до гривневих, короткострокових кредитів та позик для малих і середніх підприємств (МСП).

Кредитування є ключовою і найбільш поширеною сферою діяльності банків, однак вона не позбавлена певних ризиків і проблем. Поміж основних аспектів, пов'язаних з банківським кредитуванням, можна виділити наступні важливі проблеми:

Кредитні послуги становлять основну частину діяльності багатьох банків, визначаючи їхній дохід через концепцію "кредитного портфеля". Цей портфель включає у себе всі виділені банком кредити, призначені для отримання прибутку, і його обсяг оцінюється за балансовою вартістю усіх кредитів, включаючи прострочені, пролонговані та сумнівні.

Останнім часом особливо гостро постало питання непрацюючих та проблемних заборгованостей, особливо через військові події, що спричинили втрату позичальниками майна, що слугувало заставою.

Банки, зокрема АБ "УКРГАЗБАНК", зіткнулися з несподіваним ризиком війни на своїй території, який не був врахований при укладенні кредитних угод.

Отже, у таблиці 3.1 проведено аналіз динаміки кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК». Спостерігаємо, що кредитна політика спрямована на співпрацю з юридичними особами, тому що частка кредитів станом на 2020 рік становила 44330831 тис. грн, і в подальшому у 2021 та 2022 році спостерігаємо приріст показника. У порівнянні 2021 року до 2020 року показник зріс на 6474844 тис. грн, а порівнюючи 2022 рік до 2021 року показник збільшується на 10593049 тис. грн.

Таблиця 3.1 –Динаміка кредитного портфеля АБ "УКРГАЗБАНК" за період 2020-2022 років, у розрізі економічних суб'єктів

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп приросту,%	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 / 2020	2022 / 2021
Кредити та заборгованість клієнтів	4751758 3	5588968 3	6531298 9	+8372100	+9423306	1,2%	1,1%
Кредити та заборгованість юридичних осіб	4433083 1	5080567 5	6139872 4	+6474844	+10593049	1,2%	1,3%
Кредити та заборгованість фізичних осіб	3186752	5084008	3914265	+1897256	-1169744	1,6%	0,7%

*Розраховано на основі інформації [21]

З даної таблиці, можна зробити висновок, що загальна динаміка у галузі кредитування є позитивною, оскільки ці цифри постійно збільшуються.

Варто відзначити, що у 2022 році відбулося зменшення обсягу кредитів, які надавалися фізичним особам, зменшившись на 1 169 744 тис. грн. Однак не зважаючи на це, величина кредитного портфеля зросла на 9 423 306 тис. грн, завдяки збільшенню обсягу кредитів для юридичних осіб.

У таблиці 3.2 представлено динаміку структури кредитного портфеля АБ "УКРГАЗБАНК" за роки 2020-2022. Зазначено, що відсоток кредитів, наданих юридичним особам, показує стійке зростання, досягаючи 94% у 2022 році. Це вкотре свідчить про визначений акцент на співпрацю з підприємствами в рамках кредитної політики банку.

У той час як частка кредитів і заборгованостей фізичних осіб в структурі кредитного портфеля залишається на рівнях 6,7%, 9,1% та 6% відповідно за роками 2020, 2021 та 2022 роки. Також, проаналізувавши, можна зауважити, що переважно кредити, надані в національній валюті.

Таблиця 3.2 – Динаміка структури кредитного портфеля за 2020-2022 роки

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
	Сума, тис грн	Сума, тис грн	Сума, тис грн
Кредити та заборгованість юридичних осіб	44330831	50805675	61398724
Питома вага,%	93,3	90,9	94
Кредити та заборгованість фізичних осіб	3186752	5084008	3914265
Питома вага,%	6,7	9,1	6,0
Кредити та заборгованість клієнтів	47517583	55889683	65312989
Питома вага,%	100	100	100

*Розраховано на основі інформації [21]

У той час як частка кредитів і заборгованостей фізичних осіб в структурі кредитного портфеля залишається на рівнях 6,7%, 9,1% та 6% відповідно за роками 2020, 2021 та 2022 роки. Також, проаналізувавши, можна зауважити, що переважно кредити, надані в національній валюті.

Ця тенденція є характерною практично для всіх банків України, що зумовлено відповідно до чинного законодавства. Відповідно до законодавства, надання кредитів в іноземній валюті заборонене для клієнтів, які не можуть підтвердити наявність офіційних доходів у відповідній іноземній валюті.

Кредитування в різних валютах може бути вигідним для клієнтів, які мають доходи або витрати в інших валютах, або для тих, хто бажає захистити себе від змін курсів валют.

На основі таблиці 3.2 сформовано рисунок 3.1, на якому зображено динаміку зростання кредитування клієнтів, а саме фізичних та юридичних осіб. Побудувавши динаміку, можна спостерігати позитивну тенденцію до приросту кредитування юридичних осіб. І хвилеподібну тенденцію до кредитів фізичних осіб.

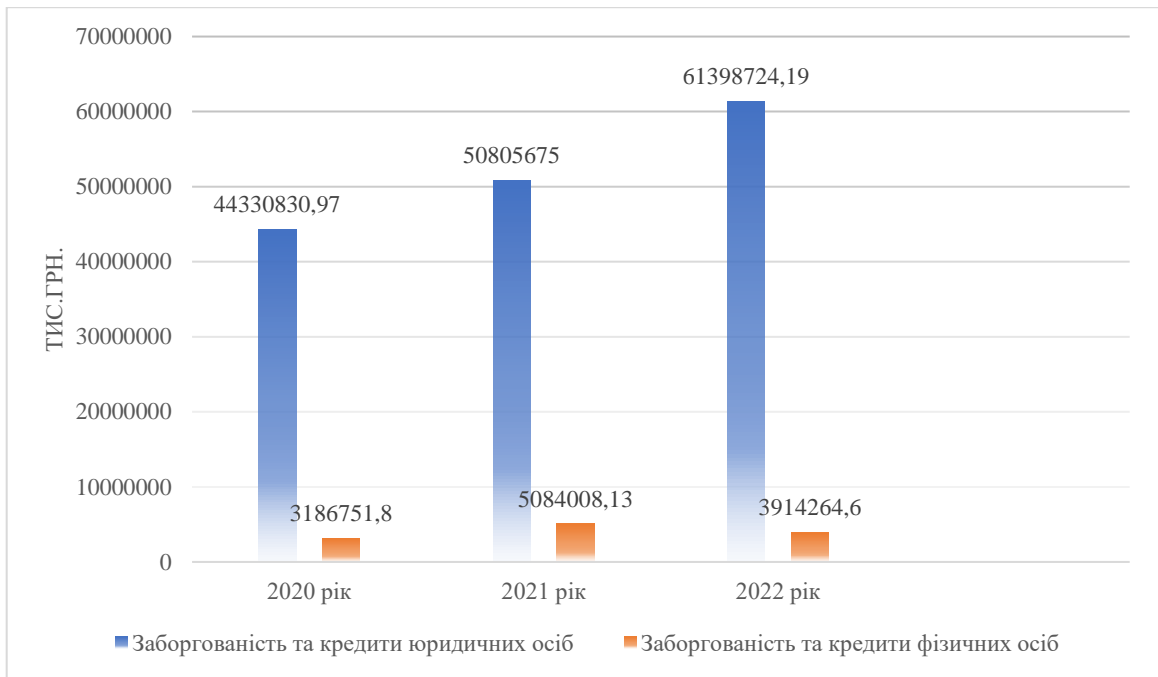

Рисунок 3.1 – Динаміка кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 роки в розрізі суб'єктів кредитування [21]

У банківській практиці, кредити в іноземній валюті можуть бути видані за фіксованим або змінним курсом валют. За фіксованим курсом валют, вартість позики залишається стабільною, незалежно від коливань на валютному ринку.

За змінним курсом валют, вартість позики залежить від змін курсів валют на ринку. Це надає клієнтам можливість вибору опції, яка найкращим чином відповідає їхнім фінансовим потребам та стратегії управління валютним ризиком.

Кредитний портфель за типами клієнтів є важливим компонентом фінансового портфеля банку і відображає різноманітність його клієнтської бази. Ця диверсифікація виникає через надання кредитів різним категоріям позичальників, таким як фізичні особи, підприємства та інші установи

Кожен тип клієнта має свої особливості та ризики, і кредитний портфель служить інструментом управління цими аспектами. Фізичні особи можуть звертатися до банку для особистих потреб, таких як житло, автокредити чи освіта. Підприємства, з іншого боку, можуть отримувати кредити для

розширення бізнесу, і їхні потреби та здатність повертати кошти можуть значно відрізнятись від фізичних осіб.

Сформована динаміка кредитного портфелю АБ «УКРГАЗБАНК» за останні три роки у розрізі валют зображена у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Динаміка кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» в розрізі валют за 2020-2022 рр.

Показник	Роки		Абсолютне відхилення, (+,-)	Роки	Абсолютне відхилення, (+,-)
	2020	2021	2021 до 2020	2022	2022 до 2021
Кредити та заборгованість юридичних осіб	4433083 1	5080567 5	+6474844	6139872 4	+10593049
в національній валюті	1714644 1	2260135 9	+5454917	3525643 4	+12655075
в іноземній валюті	2718438 90	2820431 7	+1019927	2614229 0	-2062026
Кредити та заборгованість фізичних осіб	3186752	5084008	+1897256	3914265	-1169744
в національній валюті	3113818,	5030294	1916476	3852441	-1177852
в іноземній валюті	72934	53715	-19219	61823	+8109
Кредити та заборгованість клієнтів	4751758 3	5588968 3	+8372100	6531298 9	+9423306
в національній валюті	2026025 9	2763165 2	+7371393	3910887 5	11477223
в іноземній валюті	2725732 4	2825803 1	+1000707	2620411 4	-2053917

*Розраховано на основі інформації [21]

У 2020 році проаналізувавши кредитний портфель, можна зробити висновок, що на 61,3% складався він із кредитів в іноземній валюті та на 38,7% в національній валюті. У 2021 році також переважало кредитування в іноземній валюті (55,5%), а в національній валюті становило– 44,5%. Проте у 2022 році, через нестабільну ситуацію в країні, було обмежено кредитування у валюті, тому банк надав кредитів в національній валюті на суму 39108875 тис грн, що становить 60% кредитного портфелю та 26204114 тис грн, в іноземній валюті, тобто 40% кредитного портфеля.

Маючи різні категорії клієнтів у своєму кредитному портфелі, банк може балансувати свої ризики та забезпечувати стабільність.

Наприклад, різноманіття може допомагати уникнути значних втрат, якщо один сектор економіки зазнає труднощів. Також це дозволяє банку пристосовуватися до змін на ринку та ефективніше задовольняти потреби різних клієнтів.

Отже, кредитний портфель за типами клієнтів відображає стратегічні рішення банку щодо розподілу ресурсів та ризиків серед різних сегментів клієнтської бази.

Таблиця 3.4 – Структура кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» в розрізі валют у 2020-2022 рр.

Показник	2020	2021	2022	2020	2021	2022
	сума, тис грн			питома вага,%		
Кредити та заборгованість юридичних осіб	44330831	50805675	61398724	100	100	100
в національній валюті	17146441	22601358	35256434	38,7	44,5	57,4
в іноземній валюті	27184390	28204316	26142290	61,3	55,5	42,6
Кредити та заборгованість фізичних осіб	47517583	55889683	65312989	100	100	100
в національній валюті	20260259	27631652	39108875	42,6	49,4	59,9
в іноземній валюті	27257324	28258031	26204114	57,4	50,6	40,1
Кредити та заборгованість клієнтів	3186752	5084008	3914265	100	100	100
в національній валюті	3113818	5030294	3852441	97,7	98,9	98,4
в іноземній валюті	72934	53715	61823	2,3	1,1	1,6

*Розраховано на основі інформації [21]

Аналізуючи таблицю 3.4 спостерігаємо, що у кредитах виданих юридичним особам у 2020 і у 2021 році переважає іноземна валюта і становить 2020 – 27184390 тис. грн., а у 2021 році – 28204316 тис. грн.. Натомість у 2022 році переважають кредити у національній валюті, і становлять 35256434 тис. грн.

У контексті таблиці 3.5, що відображає статистичні дані за останні три роки, найбільша частина кредитів спрямована на корпоративних клієнтів, що

складає понад 50% загального обсягу кредитного портфеля. Такий розподіл свідчить про акцент банку на співпрацю з підприємствами та іншими корпоративними суб'єктами. Цей підхід може бути обумовлений бажанням банку більш ефективно управляти ризиками, пов'язаними з великими корпоративними клієнтами. Різноманіття клієнтських сегментів, таких як вид діяльності, рівень доходу, кредитна історія чи сектор економіки, визначається вказаною статистикою та може бути основою для більш диференційованого підходу банку до надання кредитів (таблиця 3.5). АБ «УКРГАЗБАНК» є одним з найбільших банків з державною часткою, тому в кредитному портфелі велика частка кредитів наданих державним структурам, підприємствам та муніципалітетам (в середньому 25%). Кредити надані фізичним особам та підприємствам різних розмірів займають найменшу частку в структурі від 7 до 15%.

Таблиця 3.5 – Класифікаційний поділ кредитного портфеля за типами клієнтів АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 рр.

Тип клієнтів	2020		2021		2022	
	в іноземній валюті	в національній валюті	в іноземній валюті	в національній валюті	в іноземній валюті	в національній валюті
Державні підприємства та муніципалітети	8155451	5740812	6721318	7 959 194	7411800	10577284
Корпоративні клієнти	18427892	9389703	22065312	10133966	22670968	20541936
Малі, середні та мікро	3641103	4136333	1884277	494778	2168012	8613705
Фізичні особи	2131720	3439649	1213509	5297943	1366349	4343099
Всього	32356166	22706497	31884416	29888639	33617129	44076024

*Розраховано на основі інформації [21]

Надані кредити також піддані структуризації за різними галузями економіки, що надає банку можливість глибше розуміти ризики, пов'язані з кредитними операціями в різних сферах економіки. Аналіз галузей економіки може включати різноманітні сектори, такі як промисловість, транспорт та логістика, роздрібна торгівля, сфера послуг, фінансовий сектор, сільське

господарство та інші. Розглядаючи кредитний портфель за галузями економіки, банк може визначити стратегію кредитування та провести ефективний аналіз потенційних ризиків, розробивши відповідні заходи для їх зменшення. Цей підхід дозволяє банку ефективно балансувати ризик та дохід від кредитного бізнесу. Такий аналіз галузей економіки також сприяє диверсифікації кредитного портфеля, роблячи його менш вразливим до коливань у певних галузях. У таблиці 3.6 представлені обсяги кредитів, розподілені за різними секторами економіки. Ця інформація служить основою для стратегічного планування та прийняття рішень з метою оптимізації кредитного портфеля банку.

Таблиця 3.6 – Динаміка кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 роки в розрізі секторів економіки

Галузь економіки	2020		2021		2022	
	Сума, тис грн	Питома вага,%	Сума, тис грн	Питома вага,%	Сума, тис грн	Питома вага,%
1	2	3	4	5	6	7
Електроенергетика	13534402	24,6	9877636	16,0	10966784	14,1
Видобування, торгівля газом та паливом	8317758	15,1	9615107	15,6	13415120	17,3
Фізичні особи	5571369	10,1	6511452	10,5	5709448	7,3
Сільське господарство та харчова промисловість	5230361	9,5	5419268	8,8	11555348	14,9
Нерухомість	4120271	7,5	5321848	8,6	6030442	7,8
Торгівля	3492383	6,3	5289190	8,6	10334202	13,3
Транспорт	3461568	6,3	3904958	6,3	4440555	5,7
Виробництво	2493074	4,5	3762229	6,1	4063849	5,2
Муніципалітет	2982728	5,4	3340519	5,4	1795762	2,3
Будівництво	723154	1,3	1791889	2,9	2051572	2,6
Металургія	2751219	5,0	1683878	2,7	1821325	2,3
Сфера обслуговування	1328744	2,4	1673654	2,7	1941336	2,5
Фінансові послуги	13840	0,0	276410	0,4	208207	0,3
Телекомунікації	28688	0,1	32163	0,1	29958	0,04
Інше	1013104	1,8	3272854	5,3	3329245	4,3
Всього	55062663	100	61773055	100	77693153	100

*Розраховано на основі інформації [21]

З таблиці 3.6 можна виокремити тенденції у розподілі кредитів за різними секторами економіки. Зазначено, що найбільша частина кредитів спрямована на електроенергетику, при цьому відзначається певний спад протягом трьох років: 25% у 2020 році, 16% у 2021 та 14% у 2022 році. Значна частка також припадає на видобування, торгівлю газом та паливом, складаючи в середньому 15% кредитного портфеля. У 2022 році відзначається зростання обсягів кредитів для сільського господарства та харчової промисловості з 5419268 грн до 11555348 грн (більше ніж вдвічі) та для торгівлі з 5289190 грн до 10334202 грн.

Електроенергетика є провідною сферою у динаміці кредитного портфелю АБ «УКРГАЗБАНК». Показник у 2020 році становив – 13534402 тис.грн., у 2021 році – 9877636 тис.грн., а у 2022 році 10966784 тис.грн..

Друге місце займає галузь видобування, торгівля газом та паливом. У 2022 році в порівнянні з 2020 роком та 2021 роком, спостерігаємо найбільший показник, у розмірі – 13415120 тис.грн..

Разом із збільшенням обсягів видання кредитів виникає проблема зі зростанням частки непрацюючих та проблемних заборгованостей. Це особливо актуально в умовах війни, коли економіка та фінансовий сектор піддавалися значному тиску. Збільшення обсягів кредитування в певних галузях може вносити свої особливі виклики, і банку необхідно уважно спостерігати та керувати ризиками для забезпечення стійкості та ефективності його кредитного портфеля.

За визначенням Міжнародного валютного фонду, проблемний кредит (NPL) – це зобов'язання, щодо повного погашення якого виникають сумніви через невідповідний фінансовий стан позичальника або недостатню забезпеченість цього зобов'язання, а також виявляється прострочення сплати основного боргу й/або відсотків за ним, що триває більше 90 днів.

На сучасному етапі до 75% подібних заборгованостей припадає на банки, які мають державний капітал (40% з них припадає на ПриватБанк). Укргазбанк входить у першу п'ятірку за обсягами та часткою у кредитному портфелі проблемних та непрацюючих кредитів. Важливо акцентувати, що управління

такими ризикованими активами стає ключовим аспектом фінансової стратегії банку для забезпечення його стабільності та рентабельності.

Продовження аналізу рівня непрацюючих та проблемних заборгованостей відображає, що для будь-якого державного банку характерний достатньо високий рівень таких активів, і в цьому відношенні Укргазбанк не є винятком. Проте, в порівнянні з ПриватБанком, рівень непрацюючих та проблемних активів є досить помірним. Наприкінці 2020 року рівень NPL складав 14% від загального кредитного портфеля, а в 2021 році він навіть зменшився на 3,7%.

На жаль, наступні роки банківська система України стане свідком великих втрат, і частка непрацюючих кредитів буде зростати, поки війна не завершиться. АБ «УКРГАЗБАНК» також зазнав значних фінансових втрат у 2022 році, а частка проблемних активів (NPL) збільшилася на 17,9% і досягла рівня 28,2%. На рисунку 2.7 наведено динаміку частки NPL в АБ «Укргазбанк» за період з 2006 по 2023 рр.

Таблиця 3.7 – Динаміка та структура непрацюючих кредитів АБ «УКРГАЗБАНК» за 2020-2022 рр

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення, (+,-)	
				2021 до 2020	2022 до 2021
Обсяги кредитного портфелю банків, млн грн	56536	63112	79320	+6576	+16207
Обсяги непрацюючих кредитів (NPL) банків, млн грн	7902	6486	22353	-1416	+15866
Частка непрацюючих кредитів (NPL) банків, %	14,0	10,3	28,2	-3,7	+17,9

*Розраховано на основі інформації [21]

Проаналізувавши основні показники кредитної діяльності, можна визначити, що військовий стан суттєво вплинув на її стан. Це підтверджується різким зменшенням обсягу кредитування фізичних осіб у 2022 році на суму 1169744 тис. грн. Важливо відзначити, що в цьому періоді АБ «УКРГАЗБАНК»

обмежив відтік валюти, тому більшість кредитів надавалося в національній валюті.

Крім того, війна вплинула на напрямки кредитування, що призвело до практично удвічі збільшення обсягів кредитування аграрного сектору, зростання кредитів у сфері торгівлі та видобування газу та палива. Щодо непрацюючих заборгованостей, їх частка в структурі портфеля почала зростати після 24 лютого, навіть при попередній тенденції зниження в останні роки. На сьогодні рівень проблемних активів (NPL) для АБ «УКРГАЗБАНК» становить 28,3%.

На рисунку 3.2 можна спостерігати спад рівня NPL з 2013 року по 2023 рік. Основні методи реструктуризації непрацюючих кредитів, які застосовуються у банку, включають пролонгацію (подовження) терміну кредиту, встановлення кредитних канікул, зміну графіка погашення зобов'язань, рефінансування кредиту, конвертацію боргових зобов'язань та перенесення позички на нові умови. Ці стратегії дозволяють банку ефективно впоратися з проблемними кредитами, надаючи клієнтам можливість вирішити свої фінансові труднощі.

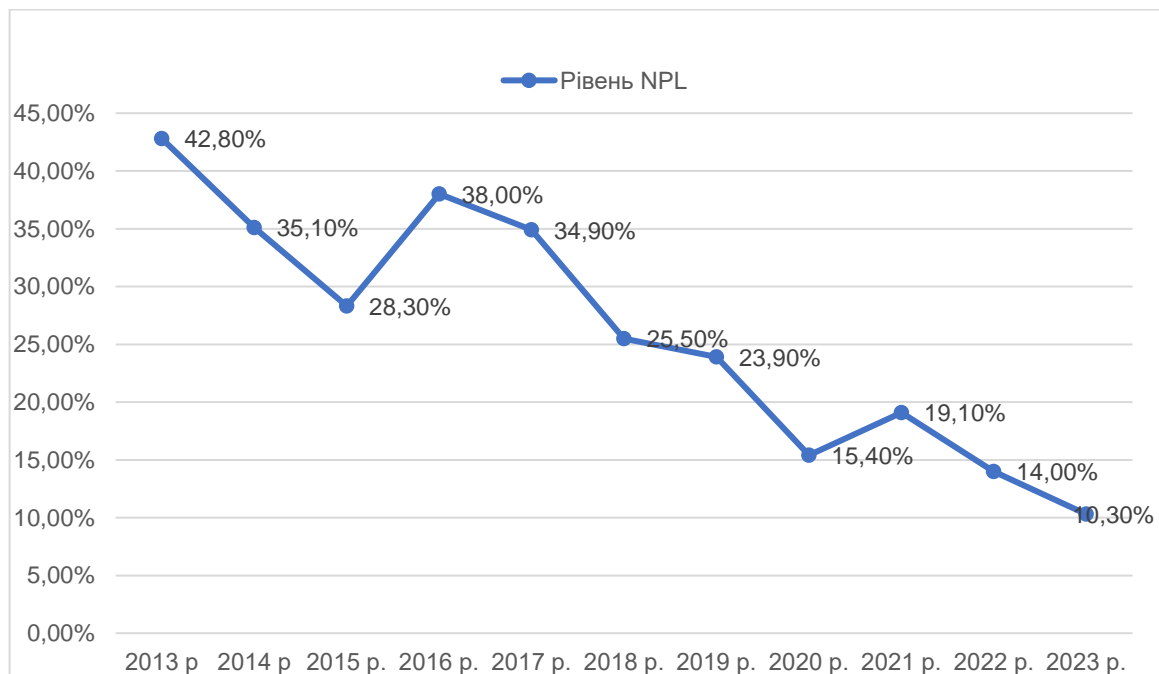

Рисунок 3.2 – Динаміки частки непрацюючих кредитів АБ «УКРГАЗБАНК» за 2013-2023 роки

У зусиллях забезпечення кредитування суб'єктів бізнесу, Національний банк України впроваджує ряд заходів для полегшення фінансового стану підприємств. Зокрема, банківським установам надається можливість утримуватися від оголошення дефолту за неповерненими кредитами, які проходять довгострокову реструктуризацію зі зменшенням теперішньої вартості майбутніх грошових потоків (NPV) більше ніж на 10%.

Попередньо призупинена дія ознак високого кредитного ризику, що базується на фінансових показниках та борговому навантаженні позичальників. Окрім того, розширено можливості корпоративного сектору отримувати кредити, збільшивши розмір кредитів для цього сектору з 5 млн. грн. до 20 млн. грн. Банки тепер можуть оцінювати ці кредити на груповій основі.

Піднято також розмір боргу за активами позичальників, який тепер може становити 0,2% основного капіталу банку. Цей ріст може бути оцінений за спрощеним підходом. Однак, незважаючи на введені полегшення, українське фінансове середовище залишається під постійним тиском від контролюючих органів, а механізм банківського кредитування корпоративного сектору поки що не досягає високого ступеня ефективності, який характерний для розвинених країн.

Таким чином, вирішення питань щодо розвитку перспективних напрямків банківського кредитування бізнесу стає ключовим завданням для подальшого забезпечення стійкості та зростання економіки.

В період інтенсивної геополітичної нестабільності та фінансового тиску, АБ «УКРГАЗБАНК» демонструє вражаючий рівень адаптації та стратегічної відповідальності.

Зокрема, українська банківська система, в яку входить установа, зазнала впливу низки непередбачених факторів, таких як військові події та економічні труднощі. Проте, завдяки впевненому керівництву та виваженим стратегіям, банк продовжує забезпечувати своїм клієнтам надійні та інноваційні фінансові послуги.

Однією з ключових ініціатив АБ «УКРГАЗБАНК» є активна участь у спільній мережі PowerBanking, започаткованій Національним банком України. Ця ініціатива не лише свідчить про високий рівень координації в банківській галузі, але й дозволяє забезпечити доступ клієнтів до банківських послуг у найважчі часи.

Понад 120 відділень, які входять до цієї мережі, обладнані альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку, гарантуючи безперебійне функціонування в умовах тривалої відсутності електроенергії.

З початку 2023 року АБ «УКРГАЗБАНК» не лише ефективно пристосувався до нових реалій, але й продовжує демонструвати стабільний ріст та покращення операційних показників. Це свідчить про високий рівень професіоналізму та стратегічної відповідальності банку в умовах фінансових викликів та невизначеності.

Отже, стратегії поліпшення кредитного забезпечення суб'єктів господарювання вимагають комплексного підходу та активного втручання держави. Різні державні програми можуть відігравати ключову роль у цьому процесі, проте їм також необхідно постійно вдосконалюватися та вирішувати ряд завдань.

Такий різноманітний підхід до фінансування може допомогти стимулювати підприємництво, зменшити фінансові обмеження та сприяти стабільному розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Загалом, тільки взаємодія різних секторів, врахування потреб бізнесу та систематичні зміни у державній політиці можуть створити сприятливе середовище для ефективного кредитування та розвитку підприємництва.

Шляхи покращення кредитної діяльності АБ «УКРГАЗБАНК» для сегменту МСБ можуть включати в себе наступні стратегії та заходи, що зображені у таблиці 3.8

Таблиця 3.8 – Рекомендації щодо покращення кредитування юридичних осіб АБ «УКРГАЗБАНК»

Рекомендація	Характеристика
Спеціалізовані продукти для МСБ	Розробка та впровадження спеціалізованих кредитних продуктів, адаптованих до потреб малих та середніх бізнесів. Це може включати кредитування на розвиток, робочий капітал, обладнання тощо.
Співпраця та партнерства	Встановлення партнерств з асоціаціями МСБ, та іншими установами, що підтримують розвиток малого бізнесу.
Прискорений розгляд кредитних заявок	Впровадження швидких та ефективних процедур розгляду та затвердження кредитних заявок для МСБ з метою зменшення часу очікування та сприяння оперативності.
Гнучкі умови погашення	Надання гнучких умов погашення кредитів, що враховують сезонність та циклічність діяльності МСБ.
Розвиток інновацій	Підтримка інноваційних проєктів та стартапів у сфері МСБ, що може включати фінансування та консультування.
Страховання ризиків:	Пропозиція страхових продуктів для МСБ для захисту від різних фінансових ризиків.
Мережа підтримки та обслуговування	Розбудова мережі відділень та обслуговування, спеціально адаптованих для потреб МСБ.
Фінансові консультації	Надання фінансових консультацій та аналізу для МСБ з метою оптимізації фінансового стану.

Ці стратегії можуть сприяти покращенню кредитної діяльності в сегменті МСБ та підвищити конкурентоспроможність АБ «УКРГАЗБАНК» в цьому секторі ринку. У контексті сучасної складної політичної та економічної ситуації в Україні, фінансовим установам надто важливо постійно удосконалювати свою діяльність, враховуючи зовнішні виклики та невизначеність.

Запропоновані заходи спрямовані на збільшення ефективності кредитної діяльності АБ "УКРГАЗБАНК" та виконання його стратегічного завдання - надання кредитної підтримки економіці в умовах воєнного конфлікту. Усунення можливих проблем та вдосконалення процесів кредитування є ключовими

факторами для забезпечення фінансової стійкості та сприяння розвитку підприємств та підприємців в умовах важких економічних обставин.

Основні стратегічні напрямки покращення стану кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» у розрізі кредитування юридичних осіб, можна розглядати за якісними та кількісними характеристиками. Зобразимо структурну схему стратегічних напрямків покращення стану кредитування юридичних осіб у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Стратегічні напрямки покращення стану кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» у розрізі кредитування юридичних осіб.

Якісні напрями	Кількісні напрями	
Система управління	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надання персоналу відділу кредитування свободи у прийнятті самостійних рішень в непередбачуваних ситуаціях 2. Спонукати керівників кредитного відділу до розвитку персоналу та покращення системи стимулів. 	
Система ідентифікації та вимірювання	Практика впровадження обслуговування клієнтів з надання кредитів за класифікацією типів боржників за Ансельмою Бессано.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання загального рівня ліквідності. 2. Прискорення темпу очікуваного доходу. 3. Підвищення рівня доходу в поточному періоді. 4. Мінімізація рівня ризиків.
Система супроводження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вдосконалення методів позичальника. 2. Підвищення кваліфікації персоналу з питань здійснення кредитного контролю. 3. Визначення якісних характеристик позичальника за моделями комплексного аналізу: правило «шести СІ», CAMPARI, PARTS, оцінна система аналізу та ін. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. оцінки кредитоспроможності 2. За результатами аналізу динаміки здійснення кредитних операцій проведення моніторингу стану та структури кредитного портфеля. 3. Концентрація уваги на відстеженні змін процентних ставок. 4. Оцінка ймовірності дебіторської заборгованості та прогноз банкрутства позичальника за системою показників Бівера. 5. Класифікація кредитів за системою CART.

У процесі поліпшення управління кредитуванням юридичних осіб АБ «УКРГАЗБАНК», кредитний портфель необхідно розглядати у взаємозв'язку з усіма складовими банківської діяльності, зокрема з власним капіталом та зобов'язаннями банку.

Управління кредитуванням юридичних осіб має відбуватися в контексті загальної концепції управління активами та пасивами банку, спрямованої на досягнення бажаного рівня доходу та зниження ризиків. Для діяльності АБ «УКРГАЗБАНК» раціональне управління кредитним портфелем має вагоме значення, адже його ефективність забезпечує в майбутньому дохідність та ліквідність. Завдання банку щодо управління кредитуванням юридичних осіб передбачає своєчасність повернення заборгованості за кредитами та збільшення обсягів кредитування, а відповідно – і стабільний розвиток традиційних послуг банку та довгострокове і комплексне обслуговування клієнтів.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні засади банківського кредитування юридичних осіб. Однією з ключових функцій банків є надання кредитів своїм клієнтам, що має стратегічне економічне значення. Ефективне виконання кредитних завдань банків надто залежить від економічного стану регіонів, які вони обслуговують. Банківські кредити, будучи стимулятором для створення нових підприємств, не лише сприяють зростанню кількості робочих місць, але й забезпечують економічну стабільність в галузях, які обраний банк обслуговує. Кредитна діяльність банків відіграє важливу роль у забезпеченні фінансових ресурсів для всіх галузей і сфер народного господарства, які стикаються з дефіцитом вільних грошових ресурсів.

Під час аналізу статистичних даних щодо ринку кредитних послуг для корпоративного сектору виявлено досить нестабільну тенденцію у розмірах кредитування малих та середніх підприємств. Ця динаміка свідчить про наявність економічної нестабільності в країні та наявність перешкод, що ускладнюють доступ суб'єктів бізнесу до необхідних фінансових ресурсів. Одним із ключових факторів, які впливають на нестабільність обсягів кредитування, є коливання курсу національної валюти та зниження рівня ВВП, що призводить до низької готовності банків до активного кредитування.

Дослідження також вказує на те, що кредитування проводиться як в національній, так і в іноземних валютах, причому велике значення мають кредити, видані в національній валюті. Обсяг таких кредитів значно перевищує обсяг кредитів в іноземній валюті, сприяючи тим самим стабілізації фінансової системи та зменшенню валютних ризиків.

Крім того, в ході дослідження виявлено широке використання різних видів кредитних продуктів, таких як корпоративні, іпотечні, кредитні лінії тощо. Також проаналізовано кредитні програми основних банківських установ, які

створюють можливість отримання фінансово-кредитних ресурсів в різні галузі та сфери економіки.

А банківське кредитування охоплює різні галузі економіки, такі як промисловість, сільське господарство, торгівля, послуги та інші. Однак спостерігається нерівномірний розподіл кредитних ресурсів між галузями, відображаючи їхню відносну значимість та ризиковість. У цілому це свідчить про різноманітність фінансових потреб різних секторів та категорій клієнтів.

Також, у ході аналізу програми державної підтримки "Доступні кредити 5-7-9%", її роль як інструменту стимулювання бізнесу виявилася важливою та результативною. Ця ініціатива визначається як спрямована на сприяння розвитку малих та середніх підприємств, надаючи їм можливість отримати доступ до вигідних кредитних ресурсів. Основною метою програми є забезпечення підприємствам низьких процентних ставок, спрямованих на зменшення фінансового тягаря та створення сприятливих умов для їхнього стабільного росту і розвитку.

Ініціатива також визначається тим, що протягом років свого існування програма виявилася адаптивною та реагуючою на потреби сучасного бізнесу. Розширений перелік цілей використання кредитних коштів відкрив нові перспективи для малих та середніх підприємств в різних галузях економіки. Це створило широкий простір для розвитку, підвищення ефективності та набуття конкурентних переваг для підприємств, які прагнуть до сталого успіху. Такий підхід визначає програму як потужний каталізатор для стимулювання підприємницької активності в країні.

У другому розділі кваліфікаційної роботи дослідивши аналітичні характеристики формування та реалізації політики кредитування юридичних осіб, можна зробити подальші висновки.

Тривалий період спостережень свідчить, що рівень сумнівних кредитів у корпоративному секторі протягом останніх років проявляє позитивну тенденцію до зменшення. Це можна розцінювати як результат правильної та ефективної політики, прийнятої державою, зокрема Національним банком. Навіть у зоні

складностей, де опинився банківський сектор України, внаслідок впливу різноманітних економічних, політичних та системних факторів, спостерігається стабільний розвиток фінансово-кредитних продуктів для малих та середніх підприємств.

Цей позитивний тренд свідчить про ефективність стратегій, які впроваджено в банківському секторі, та своєчасну реакцію Національного банку на виклики та труднощі. Важливо зауважити, що незважаючи на труднощі, з якими стикаються банки, фінансово-кредитні продукти для малих та середніх підприємств продовжують еволюціонувати, а попит підприємців на фінансові послуги навіть перевищує їхню пропозицію, що свідчить про стійкість та привабливість цього сегменту ринку.

Наступним етапом аналізу стало дослідження фінансово-господарської діяльності АБ "УКРГАЗБАНК". З виконаного огляду виділяються ключові тенденції, такі як активи та їхні зміни. У 2021 році активи скоротились на 21 397 442 тис. грн або 14,1% в порівнянні з 2020 роком. Проте, в 2022 році відбувся ріст на 15 396 028 тис. грн, що відповідає 11,8% у відсотковому вираженні.

У структурі активів найбільша частина їх на протязі розглянутого періоду припадає на цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Їхня частка коливається від 15,84% до 36,95%. Також значну частку у структурі активів складають кредити та заборгованість клієнтів, які варіюються від 31,33% до 44,84%. Грошові кошти та їх еквіваленти в середньому становлять 5%.

У 2020 році більше 94% зобов'язань банку складала залучені кошти. Проте, в подальших роках ця частка істотно зменшилась - 86,6% у 2021 році та 90,5% у 2022 році. Це пов'язано з отриманням банком коштів від Національного банку України, що суттєво вплинуло на структуру зобов'язань.

У порівнянні з 2020 роком, 2021 рік виявився найприбутковішим для банку, з прибутком, що зріс майже у 9 разів – на 3 359 967,36 тис. грн. Проте, в 2022 році були зафіксовані збитки.

Позитивна динаміка у сфері кредитування залишається важливим аспектом. Незважаючи на зменшення обсягу кредитів, наданих фізичним особам у 2022 році, загальний об'єм кредитного портфеля зросла на 9 423 306 тис. грн, завдяки кредитам для юридичних осіб.

Кредити для юридичних осіб переважають у структурі кредитного портфеля, складаючи 93,3% у 2022 році. Водночас, частка кредитів для фізичних осіб залишається невеликою: у 2022 році – 6%.

Електроенергетика отримала найбільшу частку кредитів, зменшивши свою долю з 25% в 2020 році до 14% у 2022 році. Збільшились обсяги кредитів для сільського господарства та торгівлі, що свідчить про розширення сприятливих умов для цих галузей.

Внаслідок військової агресії росії в 2022 році, АБ "УКРГАЗБАНК" зазнав значних втрат, а частка неплатоспроможних кредитів (NPL) зросла на 17,9%, досягнувши 28,2%.

Аналіз показує, що банк активно реагує на зміни в економічному середовищі, вдосконалюючи свою стратегію та структуру балансу для забезпечення стабільності та ефективності у динамічному фінансовому ринку.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи запропоновано напрями удосконалення кредитування юридичних осіб у АБ «УКРГАЗБАНК». У сучасних умовах банківські установи повинні оперативіно реагувати на появу задовненої заборгованості за кредитами та постійно удосконалювати схеми реструктуризації позичок, щоб у майбутньому не допускати на балансі безнадійної заборгованості. Важливим на сучасному етапі є ефективне управління кредитування юридичних осіб, що залежить від правильності організації самого процесу кредитування, при якому необхідним є врахування всіх факторів, котрі поєднуються з принципами і методами банківського кредитування в межах сучасних викликів та загроз, разом із досвідченою командою кредитного аналізу та контролю.

На основі проведених досліджень було визначено слабкі місця та потенційні можливості щодо управлінської роботи у сегменті кредитування

юридичних осіб АБ «УКРГАЗБАНК» із зосередженням підвищеної уваги на аспекті якісного зростання кредитного портфеля через підвищення якості кредитних продуктів та управління кредитуванням сегментом МСБ АБ «УКРГАЗБАНК» в межах політики управління кредитним портфелем на основі запропонованої до використання системи підтримки прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Блажівська А.С., Приступа Л. А. Особливості та тенденції кредитної підтримки малого та середнього бізнесу в умовах воєнного стану // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ.- 2023. - С. 83–85.
2. Вдовенко Л.О. Методичні підходи до оцінки ефективності кредитних відносин / Економіка і суспільство// Випуск №17. - 2018. - С.518-522.
3. Волощук В.Р. Сучасний стан та напрямки активізації банківського кредитування в Україні. / А.М. Кацан, В.Р. Волощук // Інноваційна економіка. - 2018, - С. 152- 158.
4. Грищук Н.В. Особливості сучасного кредитування представників малого та середнього бізнесу / Н.В. Грищук // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9895> (дата звернення 10.12.2023)
5. Дзюблюк О. В. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка.// Тернопіль: «Вектор», - 2012. – С. 462
6. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2021 рік: статистичний збірник. / Державна служба статистики України. Київ, 2021// [Електронний ресурс] - Режим доступу : https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Dsvsмм_20.pdf (дата звернення 10.12.2023).
7. Доступні кредити під 5-7-9% / Економічна правда // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/23/696269/> (дата звернення 10.12.2023).

8. Жежерун Ю. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку/ Ю. Жежерун // Фінансовий простір- 2019. - № 2(34). - С. 41- 52.
9. Забчук Г. М. Активізація банківського кредитування реального сектору економіки як передумова відновлення економічного зростання./ Г. М. Забчук // Економічний аналіз.. Т. 28, № 1. – 2018 - С. 172-177. [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2018_28%281%29__2 (дата звернення 10.12.2023).
10. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс]: // Національний банк України – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_pr_2022-H1.pdf?v=4 (дата звернення 10.12.2023)
11. Зеліско І.М. Фінансове забезпечення діяльності інтегрованих аграрних формувань: монографія / І.М. Зеліско // Київ: ЦП «Компринт», - 2013. – С. 433 .
12. Калетнік Г.М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. / Г.М. Калетнік, І.В. Гончарук, Т.В. Ємчик, С.М. Лутковська // Вінниця: ВНАУ, - 2020. – С. 307 .
13. Коваленко В.В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку. / В.В. Коваленко // Одеса : АТЛАНТ - 2015. – С. 217.
14. Кредитування малого бізнесу і закон: тенденції, проблеми, перспективи. / Інтерв'ю з А.Г. Аксаковим // Банківське кредитування. - 2006. - №1.
15. Системний підхід до визначення особливостей кредитної діяльності банків у сучасних умовах економічного розвитку. / А.Ю. Маслова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2011. № 1 (10). - С. 197-201.
16. Наглядова статистика НБУ - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>. (дата звернення 10.12.2023)

17. Наглядова статистика НБУ. 2022. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>. (дата звернення 10.12.2023)
18. Науменкова С. Розвиток кредитування у посткризових умовах. / С. Науменкова, Міщенко С. // Банківська справа. - 2013. № 1. - С. 3–19.
19. Нестор, О.Ю. Стратегічне фінансове планування в діяльності суб'єктів господарювання України: автореф. дис: / О.Ю. Нестор; // Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів, 2018. – 120с
20. Нечивілова Н. І. Концептуальне осмислення базових категорій підприємницької діяльності «малий бізнес», «мале підприємництво», «мале підприємство». / Н. І Нечивілова // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. - 2011.
21. Огляд банківського сектору. Листопад 2023. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf (дата звернення: 6.12.2023).
22. Онищенко Ю. Г. Банківська діяльність в умовах розвитку цифрових технологій./ Ю. Г. Онищенко // Вісник ОНУ ім. І. Мечникова Т. 23. Вип. 8(73). - 2018. - С. 160–165.
23. Операції комерційних банків: Курс лекцій. // Під ред. Р.Коцовська, В. Ричаківська та ін. // - Львів: Центр Європи,- 2005. - 280с.
24. Основні показники діяльності банків 2020-2022 - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statis> (дата звернення: 6.12.2023).
25. Офіційний сайт АБ «Укргазбанк» Малому та середньому бізнесу - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ukrgasbank.com/small_bussiness/ (дата звернення: 6.12.2023).
26. Офіційний сайт Міністерства фінансів України - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення 10.12.2023)

27. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємництва. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bdf.gov.ua/> (дата звернення 12.12.2023 року).
28. Поляк Н. П. Кредитні інструменти розвитку реальної економіки в Україні / Поляк Наталя Петрівна // ДВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ», - 2016. – С. 14.
29. Прибутковість банку - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/5048/132> (дата звернення 10.12.2023).
30. Приступа Л. А. Кредитування як важлива форма фінансування малого та середнього бізнесу в Україні. / Л. А. Приступа, А.С. Блажівська // Градь науки: міжнар. наук. журнал. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа» - 2023. № 34.- С. 48–54.
31. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення 10.12.2023).
32. Про національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679- XIV - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page#Text> (дата звернення 10.12.2023).
33. Рібун Л. В. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу / Л. В. Рібун, І. М. Васькович // Науковий вісник НЛТУ України Вип. 26.2. - 2016. - С. 230-235. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2016_26. (дата звернення 10.12.2023).
34. Статистика фінансового сектору - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 12.12.2023 року).
35. Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51.
36. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / О.В. Дзюблук, Б.П.

Адамик, В.В. Корнєєв, В.І. Міщенко та ін. // Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., - 2017. - 298 с.

37. Труш І. Є. Міжнародний досвід з кредитування малого підприємництва та його адаптація до особливостей національної економіки / І. Є. Труш // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. - 2013. - № 4. - С. 104-107 - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2013_4_20 (дата звернення 12.12.2023 року).

38. Фінанси, гроші та / Борисова І.С., Зоря О.П.,// кредит Навчальний посібник (за кредитно модульною системою навчання) для студентів напряму підготовки 6.030601 „Менеджмент” ОКР „Бакалавр” – Полтава: РВВ ПДАА, – 2011. – 279 с.

39. Химич І. Г. Аналіз кредитування бізнесу в умовах війни: державні програми підтримки. / І. Г. Химич, Т. М. Винник, Н. С. Тимошик // Соціально-економічні проблеми і держава (електронний журнал). Вип. 1 (28).- 2023. - С. 30-41. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23kihdp.pdf> (дата звернення 12.12.2023 року).

40. Чайковський Я. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. / Я. І. Чайковський // Економічний аналіз: зб. наук. – Тернопіль: Видавничо - поліграфічний центр «Економічна думка», - 2017. - № 1. - С. 156-163.

41. Чуй І. Р., Мицак О. В., Пштир Я. О. Проблеми банківського кредитування суб'єктів підприємництва./ І. Р. Чуй, О. В. Мицак, Я. О. Пштир // Підприємництво і торгівля. - 2022. - № 34. - С. 1–77. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2022-34-10> (дата звернення 12.12.2023 року).

42. Чухно А.А. Природа сучасних грошей, кредиту та крошово-кредитної політики. / А.А. Чухно // Фінанси України. -2007. №1. - С. 3-16.

43. Carletti E., Leonello A. Regulatory Reforms in the European Banking Sector. The Palgrave Handbook of European Banking. London, 2016. P. 295–322. URL:https://doi.org/10.1057/978-1-137-52144-6_1
44. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Loans. 2022. URL: <https://www.ebrd.com/work-with-us/project-finance/loans.html>
45. Modern Problems of Bank Lending to Small and Medium-sized Businesses / M. V. Myagkova et al. Advances in Science, Technology & Innovation. Cham, 2022. P. 399–403. URL:https://doi.org/10.1007/978-3-031-04289-8_6
46. Strategic choices for banks in the digital age. - URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/strategic-choices-for-banks-in-the-digital-age> (дата звернення: 10.12.2023).
47. Zakharkin, O., Zakharkina, L., & Antoniuk, N. (2017). A comparative analysis of stock market volatility depending on investment time horizon. *Economic Annals-XXI*, 167(9-10), 49-52

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1 – Умови програми кредитування « Доступні кредити 5-7-9%»

Цільова аудиторія	<ul style="list-style-type: none"> – юридичні особи, кінцеві бенефіціарні власники яких є фізичними особами-резидентами України; – сільськогосподарський товаровиробник (у значенні, наведеному в Законі України "Про державну підтримку сільського господарства України"); – суб'єкт господарювання комунального сектора економіки; – фізичні особи - підприємці – резиденти України.
Проекти, які фінансуються	Розширення діючого бізнесу, започаткування нового напрямку бізнесу, start – up, фінансування оборотного капіталу, підтримка сільськогосподарських товаровиробників, енергосервіс тощо
Сума кредиту	<p>Мінімальна сума кредиту – 50 тис. грн. Максимальна сума:</p> <ul style="list-style-type: none"> – для сільськогосподарських товаровиробників – 90 млн. грн; – для відновлення, ремонту або заміни пошкодженої внаслідок бойових дій енергетичної інфраструктури теплових електростанцій та теплоелектроцентралей - 3,6 млн. гривень за 1 МВт встановленої потужності, але не більше ніж 90 відсотків вартості необхідного фінансування; – для фінансування підприємств, що здійснюють енергосервіс, експлуатацію генеруючих установок, установок зберігання енергії, електрозарядної інфраструктури та малих систем розподілу індустриальних парків - 150 млн. грн; – для фінансування підприємств, що проводять господарську діяльність в зоні високого воєнного ризику* - 150 млн. грн; – для всіх інших суб'єктів підприємництва та цілей кредитування – 60 млн. грн.
Строк кредитування	<ul style="list-style-type: none"> – до 120 місяців (за кредитами на реалізацію інвестиційного проекту та за пріоритетним напрямом фінансування відбудови зруйнованих внаслідок військової агресії основних засобів); – до 36 місяців (за кредитами на поповнення обігових коштів); – до 31.03.2024 року (за кредитами для сільськогосподарських товаровиробників).

Продовження Додатку А

Таблиця А.1 – Умови програми кредитування «Доступні кредити 5-7-9%»

Власний внесок	<p>– від 15% вартості проекту – для діючого бізнесу ФОП/ЮО</p> <p>– від 20% вартості проекту – для новоствореного бізнесу ФОП/ЮО</p> <p>Для кредитів на поповнення обігових коштів власний внесок не вимагається.</p>
Процентна ставка	<p>На фінансування інвестиційних цілей: Для Позичальників, які проводять господарську діяльність поза зоною високого воєнного ризику:</p> <ul style="list-style-type: none"> – від 7% (з можливістю зниження до 5% річних при створенні нових робочих місць) – для Позичальників з розміром річного доходу від господарської діяльності до 10 млн. євро. – від 9% (з можливістю зниження до 7% річних при створенні нових робочих місць) – для Позичальників з розміром річного доходу від господарської діяльності більше 10 млн. євро. <p>Для Позичальників, які проводять господарську діяльність в зоні високого воєнного ризику:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1% річних у перші два роки кредитування, у подальшому – 5% річних. <p>На фінансування оборотного капіталу: Для Позичальників, які проводять господарську діяльність в зоні високого воєнного ризику:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3% річних. <p>Для Позичальників, які проводять господарську діяльність поза зоною високого воєнного ризику:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7% річних – для суб'єктів малого підприємництва та мікропідприємництва за пріоритетними напрямками (переробна промисловість, відбудова зруйнованих основних засобів, енергосервіс); • 9% річних – для суб'єктів середнього та великого підприємництва за пріоритетними напрямками (переробна промисловість, відбудова зруйнованих основних засобів, енергосервіс). <p>Для всіх інших суб'єктів підприємництва та цілей кредитування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 13% річних
Забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Об'єкт кредитування – інше рухоме та/або нерухоме майно – гарантія Фонду підтримки підприємництва – гарантія Кабінету Міністрів України – порука засновників ЮО/порука подружжя ФОП <p>Не приймаються у заставу майнові права за договором банківського вкладу, облігації внутрішніх державних позик України</p>

* Складено на основі [2-8; 12; 14; 18; 21 та ін.]

Додаток Б

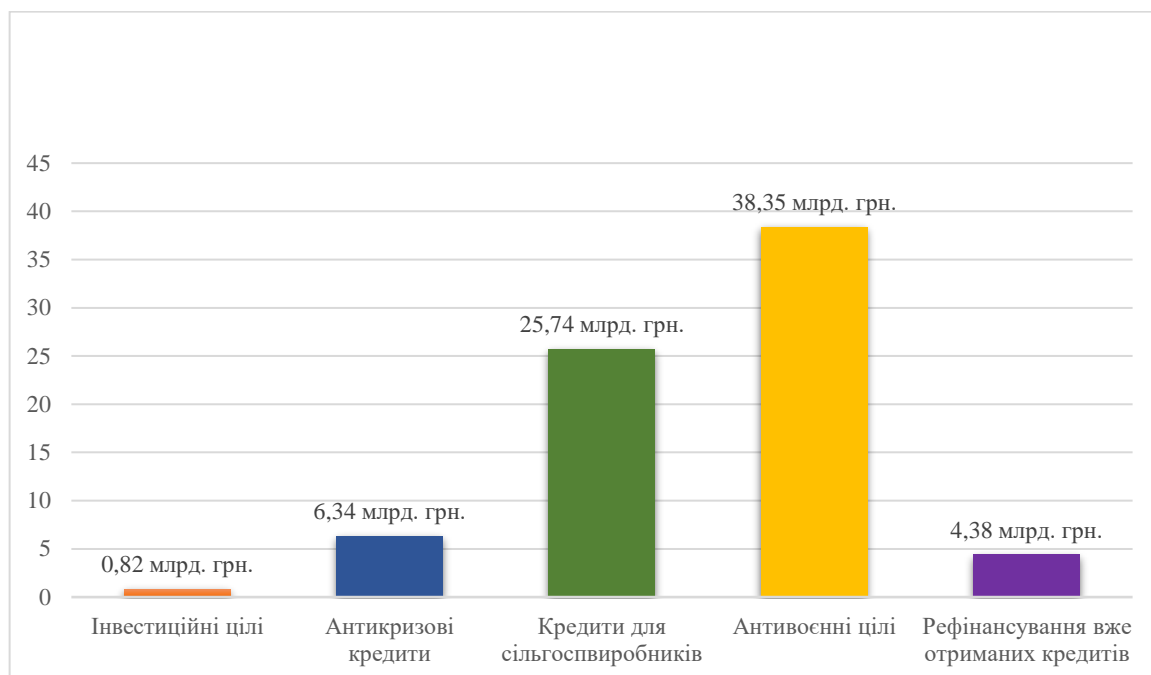

Рисунок Б.1 - Кредити, надані банками за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» станом на кінець 2022 року за цілями. (побудовано за даними [27])

Додаток В

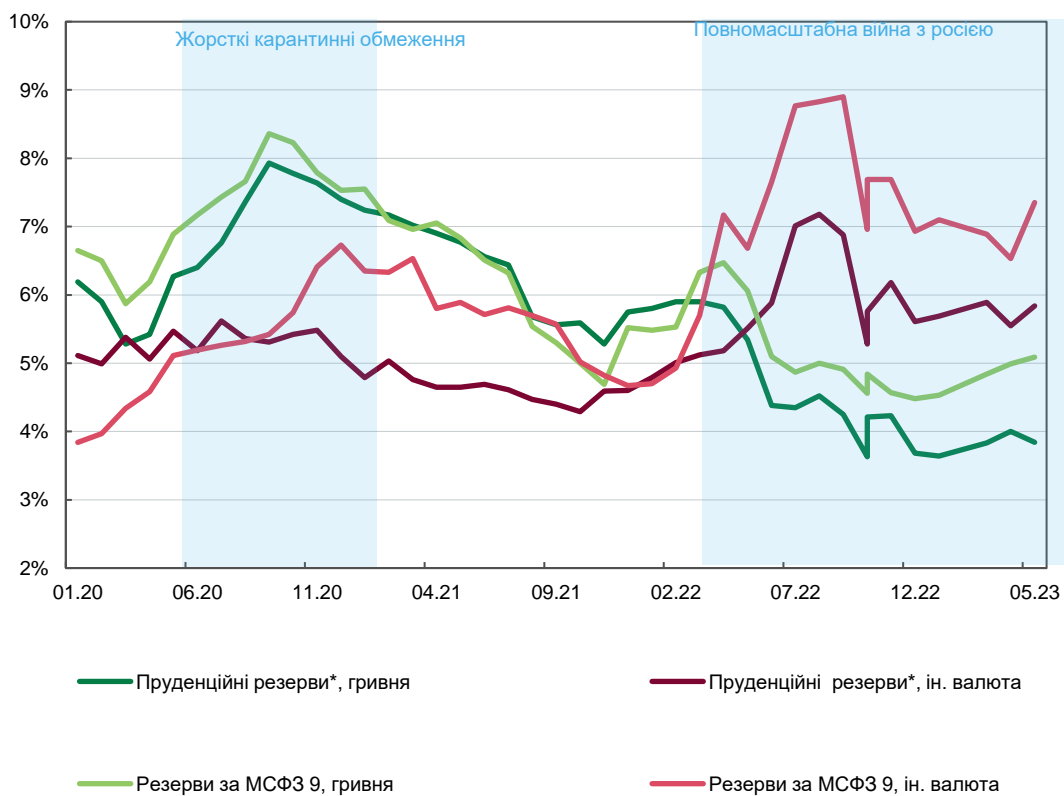

Рисунок В.1 – Динаміка резерву працюючих кредитів суб'єктів господарювання за 2020 – 2023 рік [21]